

בלב אחד

ביטאון ההורים, האחים והאחיות השכולים של ארגון יד לבנים
גיליון מס' 38 | ניסן תשפ"ב | אפריל 2022

"תנו לנו להיות חלק ממשפחת השכול"

לאה ושמחה גולדין יוצאים לראשונה בקול קורא למשפחות השכולות

12

"אני מרגישה שאני חלק ממשפחה, משפחת גולני"

ריאיון לא פוליטי עם שרת הפנים איילת שקד

18

"הדסקית של אחי תמיד אצלי"

4 אחים שכולים שבחרו בשירות משמעותי בעקבות אחיהם שנפלו סוגרים מעגל

22

זוכר את כולם

נשיא המדינה יצחק הרצוג בריאיון מיוחד למשפחות השכולות

8

גיליון מס' 38 | ניסן תשפ"ב | אפריל 2022

תוכן העניינים

דבר יו"ר ארגון יד לבנים - הישגים ופעילויות
מתחילת 2022.....3

דבר מנכ"ל ארגון יד לבנים וחדשות.....4

זוכר את כולם - נשיא המדינה יצחק הרצוג
בריאיון מיוחד למשפחות השכולות.....8

"תנו לנו להיות חלק ממשפחת השכול"
לאה ושמחה גולדין יוצאים לראשונה בקול קורא
למשפחות השכולות.....12

"אני מרגישה שאני חלק ממשפחה, משפחת גולני"
ריאיון לא פוליטי עם שרת הפנים איילת שקד.....18

"הדסקית של אחי תמיד אצלי"
4 אחים שכולים שבחרו בשירות משמעותי
בעקבות אחיהם שנפלו סוגרים מעגל.....22

"יצאתי אל הדרך. אני פוסע בשבילי"
ארז נבון על אביו, הנשיא החמישי יצחק נבון ז"ל.....30

"אין אחד שלא מתחבר לזה"
טל מוסרי, כוכב "בוסתן ספרדי", על תיאטרון,
לאדינו ואהבת הקהל.....34

מדור הטיולים "לטיול יצאנו"
המלצה לטיול מזמר בגליל העליון בעקבות
לוחמי מלחמת העצמאות.....36

מדור אוכל וגעגועים, "המתכון שנשאר"
הפעם, הספגטי של רב"ט אורן מקס בן ישי ז"ל.....40

יו"ר הארגון: אלי בן שם
מנכ"ל הארגון: יובל ליפקין
רכזת מערכת: טלי מעוז

כתובת הארגון: כנרת 5, בני ברק, מיקוד: 5126237

טלפון: 03-5629351

פקס: 03-5629354

דוא"ל: office@yadlabanim.org.il

אתר אינטרנט: www.yadlabanim.org.il

עריכה, כתיבה והפקה: חן קוטס
chenkotasbar@bezeqint.net
עריכה לשונית: ריבי רונן וינשטיין
עיצוב גרפי: סטודיו יונתן לון

© כל הזכויות שמורות

החברים מוזמנים לשלוח תגובות, הצעות ורשימות.
המערכת אינה מתחייבת לפרסם או להחזיר לכותבים
את כתבי היד.

צילום השער: אלי דסה
כתיבת כל הכתבות: חן קוטס

דבר יו"ר ארגון יד לבנים

הורים יקרים,
אחיות ואחים שכולים,
חברות וחברים יקרים, בני משפחת השכול,

כמו בכל שנה בתקופה הזו אנו נעים בין חג הפסח לטקסי יום הזיכרון והעצמאות. אלה ימים מורכבים, שנושאים בקרבם מטען עצום של רגשות. הציווי לזכור הוא מרכיב חשוב בחג הפסח וחלק ממסורתו ומטקסיו. הוא גם חלק מהותי מיום הזיכרון לחללי מערכות ישראל. אנו, בני משפחת השכול, לא זקוקים לציווי לזכור או ליום מיוחד שבו ניזכר באהובינו. אנחנו זוכרים אותם כל השנה. גם אם היו מצווים עלינו לשכוח, לשנייה אחת – לא היינו מצליחים.

ארגון יד לבנים פועל כל השנה להנצחת בנינו ובנותינו היקרים, להנחלת מורשתם ולרווחת ההורים והאחים השכולים. בחודש שעבר הגשנו שלוש הצעות חוק; מימון לימודים לאחים השכולים ללא מגבלת גיל ודרישה שכספי המלגות ישולמו ישירות לאחים השכולים ומימון התערבות רגשית לאחים שכולים כפי שקיים להורים השכולים במקום סיוע במימון טיפול נפשי שקיים היום. בנוסף הגשנו הצעת חוק לתוספת עשרה אחוזים לתגמול החודשי להורים שכולים מעל גיל שישים, כדי שיוכלו להזדקן בכבוד. כולי תקווה שהצעות החוק האלה תקודמנה כבר במושב הכנסת הבא. הצעות חוק נוספות נמצאות בעבודה. נוסף על כך משרד הביטחון העמיד 40 מיליון שקלים לטובת טיפול בהורים שכולים בגיל המבוגר והארגון בוחן בימים אלה מספר חלופות לשימוש בכספים.

סניפי ארגון יד לבנים ממשיכים לפעול במלוא המרץ במגוון פעילויות ויוזמות. מגפת הקורונה עדיין איתנו, אך פעילות הסניפים התחדשה במלואה. זו ההזדמנות להודות למנהלי המחוזות והסניפים של הארגון, שפועלים במשך שנים בהתמדה וללא תמורה לרווחת ההורים והאחים השכולים.

אחרי כשנתיים שבהן לא יכולנו להיפגש ולצאת יחד לנופש, יצאנו בפברואר האחרון לנופש שנתי באילת. שבנו לצאת גם לפעילויות תרבות משותפות. בחודשי הקיץ נצא לשיט לקפריסין ואיי יוון באונייה רויאל קריביאן. הפעילות של כולנו יחד חשובה ונותנת לנו כוח להמשיך.

האירועים האחרונים בעולם רק ממחישים לנו כמה אנו זקוקים לצבא חזק וכמה אין לנו לסמוך אלא על עצמנו. בזכות בנינו ובנותינו היקרים והאהובים, אשר הקריבו את חייהם ונתנו את היקר מכול, אנו יכולים לחיות בארצנו בשלום ובבטחה.

אני מאחל לכולנו פסח כשר ושמח.
נמשיך לפעול למענכם גם בעתיד.

שלכם,
אלי בן שם

סמות יד לבנים | חדשות יד לבנים | חדשות יד לבנים

סמינר ארצי ליושבי ראש סניפים וגזברים

בחדש דצמבר קיים הארגון סמינר ראשון מסוגו, יחד עם יו"ר הארגון, אלי בן שם, מנכ"ל הארגון, יובל ליפקין, צוות המטה, יושבי ראש הסניפים והגזברים. הסמינר התקיים במשך שלושה ימים בטבריה במטרה לתת ביטוי למטרות הארגון ולנסח משפט חזון שיוביל את הארגון בשנים הקרובות, תוך כדי השקת הלוגו של הארגון במראהו המחדש. במהלך הסמינר שזכה להצלחה רבה קיימנו "שולחנות עגולים", שיח בין יושבי הראש, הגזברים ומטה הארגון. שיתפנו בנעשה בסניפים וחיזקנו את ה"ביחד". בעקבות הצלחת הכנס הוחלט לקיים בכל שנה שני סמינרים בהרכב זהה. הסמינר הקרוב יתקיים בחודש יוני.

מפגשי מחוזות עם משרד הביטחון

בעקבות הסמינר הארצי ליושבי ראש הסניפים והגזברים הפקנו, בשיתוף פעולה עם אגף משפחות, הנצחה ומורשת במשרד הביטחון, מפגשים מחוזיים נפרדים למחוז מרכז, מחוז ירושלים ומחוז רחובות וסניפי הארגון. ראשי הסניפים והגזברים של כל אחד מהמחוזות נפגשו עם מנהלי המחוזות של

מפגש ראשי סניפים וגזברים בארגון עם מנהלי מחוזות במשרד הביטחון

דבר מנכ"ל ארגון יד לבנים, יובל ליפקין

יובל ליפקין,
מנכ"ל הארגון

חברות וחברים יקרים, התקופה האחרונה בארגון הייתה מלאת עשייה. המשכנו לפעול לקידום זכויותיהם של ההורים והאחים השכולים, בכלל זה הורים שכולים בגיל המבוגר, במגוון נושאים ותחומים.

הצלחנו לקדם חקיקה בכנסת. עוד לפני סיום מושב החורף הונחו שלוש הצעות חוק, כולן עוסקות בהורים ובאחים השכולים;

מימון לימודים לאחים שכולים ללא מגבלת גיל, מימון התערבות רגשית לאחים שכולים במקום סיוע במימון טיפול נפשי שקיים היום, ותוספת של עשרה אחוזים בתגמול להורים שכולים בהגיעם לגיל ששים. אנחנו יודעים שצורכיהם של הורים שכולים בגיל השלישי רק הולכים ומתרחבים, בין היתר על רקע תחושת הבדידות שגדלה, ונכון יהיה שהדבר יקבל לפחות מענה כספי.

הצעות חוק נוספות נמצאות בעבודה. במסגרת ההתחדשות הדיגיטלית שעובר הארגון, השקנו בימים אלה אתר אינטרנט חדש. מדובר בבשורה של ממש. מעתה תוכלו להירשם לכל פעילויות הארגון באופן מקוון.

מנהלי הסניפים ולצידם כלל הפעילים ממשיכים להקדיש זמן ותשומת לב רבה למשפחות השכולות, עם מגוון פעילויות ויוזמות, והכול – בהתנדבות. יישר כוח!

חג הפסח הוא גם חג האביב, חג שמסמל התחדשות ופריחה. נמשיך להוביל את ההתחדשות והעשייה הענפה בארגון.

אני מאחל לכולכם פסח כשר ושמח,
שלכם,
יובל ליפקין

הביטחון; ותוספת סיוע במימון התערבות לרווחה רגשית לאחים שכולים (ברומה להטבה הניתנת להורים השכולים).
הצעות חוק נוספות נמצאות בעבודה בימים אלה.

כרטיס חבר ארגון יד לבנים לאחים השכולים לחמש שנים

הנהלת הארגון החליטה להנפיק תעודות חבר ארגון יד לבנים לאחים שכולים אחת לחמש שנים ולא לשנה, כפי שהיה עד כה. הכרטיסים הונפקו על ידי חברה חיצונית. דמי החבר ייגבו אחת לשנה. כרגע אנו עמלים על הנפקת כרטיסים דומים גם להורים שכולים.

שיט לקפריסין ואיי יוון באונייה רויאל קריביאן

בחודשים אוגוסט, ספטמבר ואוקטובר נקיים 5 מחזורים של שיט לקפריסין ואיי יוון באונייה רויאל קריביאן.

תאריכי יציאה:

12/8/22 - שישה לילות;

25/8/22 - 7 לילות;

9/9/22 - 7 לילות;

19/9/22 - 4 לילות (מותאם לשומרי מסורת);

19/10/2022 - 5 לילות.

כל הנרשמים נדרשים לשני חיסונים לפחות.

קורס מפרשים

אנחנו ממשיכים שנה נוספת בתוכנית הנפלאה של ארגון יד לבנים בשיתוף מיזם "מפרשים" ובליווי מועדון השיט "דרך הים" בהרצליה. הפעילות בספינה מאפשרת את פיתוח החוסן האישי וכישורי החיים בעקבות אובדן וטראומה, באווירה נינוחה וחופשית. שיחות נפש בלב ים עם התנסות בימאות בסיסית יוצרות חוויה יוצאת דופן, שהמשתתפים בה, הורים ואחים שכולים, יוצאים ממנה מחזקים.

הקורס מתקיים במדינה בהרצליה. זכאים להירשם הורים ואחים שכולים חברי הארגון. המחיר: 40 שקלים בחודש.

משרד הביטחון, עובדים סוציאליים ועובדי רווחה. מטרת המפגשים הייתה יצירת שפה אחידה וחזוק שיתופי הפעולה בין הארגון למשרד הביטחון בהתאם לחזון ומטרות שני הגופים, להנצחת מורשת החללים ולטיפול ברווחת המשפחות השכולות. מהמפגשים עלה שיש ביקוש הדדי לשיתוף פעולה, להידוק הקשר וליצירת מתווה עבודה משותף.

בהמשך מתוכננים מפגשים נוספים, עם מחוז חיפה, טבריה ומחוז באר שבע. המפגשים עם מחוזות משרד הביטחון יהפכו לחלק מתוכנית העבודה של הארגון במסגרת ההיערכות מחדש למימוש מטרותיו. בכל שנה תהיה לפחות פעילות אחת משותפת לשני הארגונים בכל מחוז.

מענקים להתאמת דיור להורים השכולים

קרן ניקולא באומן, באמצעות האפוסטרופוס הכללי וקק"ל ובשיתוף יד לבנים, ממשיכה במתן מענקים להתאמת דיור עד סכום של 10,000 שקלים להורים שכולים הזקוקים לכך. את ההטבות ניתן לממש עבור החלפת אמבטיה במקלחון, מעלון, הרחבת דלתות וכדומה. אם אתם מעל גיל 70, או מתחת לגיל 70 וסובלים מנכות כלשהי שמצריכה התאמת דיור, אנא פנו אלינו.

קידום חקיקה לרווחת ההורים והאחים השכולים

הארגון ממשיך לקדם הצעות חוק לרווחת ההורים והאחים השכולים, ובמושב הכנסת האחרון הונחו שלוש הצעות חוק: תוספת עשרה אחוזים לתגמול החודשי להורים שכולים מעל גיל 60; הסרת מגבלת הגיל לקבלת סיוע ללימודים לאחים שכולים ממשרד

ות יד לבנים | חדשות יד לבנים | חדשות יד לבנים

גם הים זוכר - נשים זוכרות נשים

ב-4 באפריל התקיים לראשונה משט זיכרון ייחודי לזכר הנפלות במערכות ישראל. האירוע שיזמו ארגון יד לבנים ומועדון סקיפריות התקיים תחת הכותרת "נשים זוכרות נשים".

מפגש משפחות באילת

אחרי כשנתיים שבהן לא יכולנו לנפוש יחד, התקיימו במהלך החודשים ינואר-פברואר 2022 שלושה מחזורי נופש משפחות במלון קלאב הוטל אילת. חברי הארגון נהנו ממגוון פעילויות, מפגשים ומופעים. מצפים לראותכם בנופש הבא.

הרמטכ"ל אביב כוכבי בנופש המשפחות באילת

יו"ר הארגון, אלי בן שם ומנכ"ל הארגון, יובל ליפקין, בנופש באילת

חלוקת מלגות, שי נישואין והוקרה למתנדבים

לראשונה קיים ארגון יד לבנים אירוע משותף לחלוקת מלגות, שי נישואין והוקרה למתנדבים. האירוע התקיים בבית יד לבנים ברמת השרון. הוענקו מלגות להורים ואחים שכולים הלומדים לתואר ראשון, שני ושלישי, לימודי תעודה וכן קורסים להסבה מקצועית.

שי נישואין הוענק לאחים ואחיות שכולים שנישאו בשנה האחרונה. מגן הוקרה ניתן למתנדבי הארגון היקרים, שפועלים ללא לאות למען המשפחות.

חלוקת מלגות, שי נישואים ותעודות הוקרה למתנדבים

אירועי תרבות אזוריים

ארגון יד לבנים רכש מופעים של ההצגה "בוסתן ספרדי". ההצגה הראשונה התקיימה בקריית מוצקין. הצגות נוספות יהיו בטבריה, בבאר שבע, במודיעין ובתל אביב. ראיונות עם ארז נבון, בנו של הנשיא החמישי המנוח יצחק נבון שכתב את ההצגה, ועם טל מוסרי, כוכב "בוסתן ספרדי" בגרסתה החדשה, תוכלו לקרוא בהמשך הגיליון של "בלב אחר".

SAMLINE

SAMSUNG SALE Neo QLED

קנו מסך טלוויזיה של סמסונג
מסדרת הפרימיום

Neo QLED

קבלו מקרן קול עוצמתי

מדגם HW-Q600A

בתוספת 749 ₪* במקום 1,490 ₪

DOLBY
ATMOS™

התקנה צמודת קיר ללא תוספת תשלום!**

שירות ואחריות של היבואנית הרשמית סמליין. *ברכישת מסך סמסונג מסדרת Neo QLED מקרן קול מדגם HW-Q600A בתוספת 749 ₪. המחיר המומלץ לצרכן של מקרן הקול הינו 1,490 ₪. מחירי המסכים נקבעים ע"י המשווקים ועשויים להשתנות בין הסניפים. **התקנה חינם למסכים מסדרת QLED, Neo QLED ומסכים מכל הסדרות מגודל 70" ומעלה, כפוף לתנאי השירות באתר החברה. כפוף לתקנון המפורט באתר החברה samline.co.il. תוקף המבצע 03.4.22-1.3. או עד גמר המלאי. מינימום 1,000 יחידות במלאי. התמונות להמחשה בלבד. ט.ל.ח.

צילום: אבי אוחיון/לע"מ

זוכר את כולם

כמי שפעל רבות למען המשפחות השכולות לאורך השנים, והיה מעורב בביטול מבחן ההכנסה בתקופת כהונתו כשר הרווחה, אומר נשיא המדינה יצחק הרצוג: "כנשיא אני רואה את המחויבות שלי למשפחת השכול כמחויבות טוטאלית"

שומר על קשר עם הרבה מאוד משפחות. משפחות כותבות לי. בחול המועד פסח פנינו יום כדי לטייל עם דוד איינהורן, אבא של יהונתן שנפל במלחמת לבנון השנייה, לאחר שהבטחתי לו שנעשה איתו טיול. "כשהייתי בצפת, ניגשה אלי גברת אורה גץ עמר, יו"ר יד לבנים בצפת. אחיה, אבנר שמעון גץ, נפל בקרב לשחרור הכותל. הם ילדיו של רב הכותל המיתולוגי, הרב יהודה גץ זצ"ל. אלה סיפורים שנשארים איתי".

"אין שיעור להקרבה ולכאב"

הנשיא האחד-עשר היה בן שלוש-עשרה כשפרצה מלחמת יום כיפור. אז נחשף בפעם הראשונה לשכול ולמחיר המלחמה. "צהלה, השכונה התל-אביבית הקטנה שבה גדלתי", הוא מספר, "ספגה במלחמה מכה קשה. כמעט בכל יום הגיעה ידיעה על בן השכונה שנפל, נעדר או נפצע בקרב. בסוף המלחמה נודע המחיר הנורא: אחד-עשר מבני השכונה נפלו בתשעה-עשר ימי לחימה. אחים של חברים שלנו,

צריך להתייחס ליום הזיכרון לחללי מערכות ישראל כאל מעמד של קדושה", אומר נשיא המדינה יצחק הרצוג. "צריך לדעת לכבד את המשפחות כל ימות השנה. לזכור את הנופלים ולא לשכוח שבסופו של דבר, וזו לא קלישאה, במותם הם ציוו לנו את החיים. "מדינת ישראל פורחת ומשגשגת, מגיעים אליה מכל עבר, היא מראה עוצמות פנטסטיות בכל התחומים. יש לנו עם חכם ומגוון. צריך להגיד תודה לאלה שנלחמו עבורנו".

איך אתה, כנשיא, רואה את המחויבות שלך למשפחת השכול?

"כנשיא אני רואה את המחויבות שלי למשפחת השכול כמחויבות טוטאלית. אני נמצא בקשר עם משפחות שכולות באופן שוטף, כמעט מדי יום. רק אתמול (מועד קיום הריאיון - ח"ק) נסעתי לטקס השנתי בתל חי ועצרתי בכפר גלעדי. לפני כן קיבלתי ווטסאפ מאם שכולה שאני מכיר ששהתה עם בעלה בצפון; מיד התפנית וישבתי איתה ועם בעלה. אני

צילום: עמוס בן גרשום/לע"מ

מה ניתן לעשות למענם כדי להקל עליהם ולאפשר להם להזדקן בכבוד?

"זו שאלה מעניינת כי אכן יש הזדקנות של הדורות. בשנה הבאה נציין חמישים שנה למלחמת יום כיפור, ויש משפחות שכולות כמובן עוד מלפני מלחמת כיפור. באופן טבעי, המשפחות השכולות הן אכן מבוגרות, ובוודאי שזה מחייב איזושהי חשיבה. "הנושא לא עלה מספיק בשיח הציבורי, ויהיה טוב וראוי שהגורמים העוסקים בדבר יציפו את זה במסגרת דיוני הכנסת. אולי נכון יהיה להקים שדולה מיוחדת לעניין הזה, של הורים שכולים בגיל המבוגר".

המפתח להחזרת הבנים

מי שייכנס ללשכת הנשיא, ימצא שם את תמונותיהם של כל הנעדרים והשבויים וגם של שני האזרחים שמוחזקים בידי חמאס. "נושא השבויים והנעדרים מעסיק אותי", הוא אומר. "פגשתי את כל המשפחות של הנעדרים והשבויים, מכל הדורות והמערכות. תמונותיהם של השבויים והנעדרים ממוסגרות בחדרי וכל מי שנכנס, כל מנהיג, ועם כולם אני יושב גם בפגישות בארבע עיניים, אני מספר להם מי בתמונות. "זה לא משהו שהתחיל כאשר נכנסתי לבית הנשיא. אני כבר עשרות שנים מעורב בנושא המאבק להשבת הבנים. רק לאחרונה יצא הספר 'בשליחות הלב', ספרו של עו"ד אורי סלונים, שליווה את נושא השבויים והנעדרים שנים רבות. אירחתי את אורי לרגל צאת הספר שלו באנגלית. הוא כותב שם על הליווי הצמוד

חברים של האחים שלנו, בנים של חברים של ההורים, שכנים. צהלה של אז הייתה מקום משפחתי, קטן. כולם הכירו את כולם במידה זו או אחרת. כל אסון כזה הדהד בכל השכונה. האבל עטף את כולנו".

עד היום הוא זוכר את שמות כל הנופלים בעל פה. ביניהם היה גם סמל ידין טננבוים, חלילן מצטיין שהיה לגיבור מלחמה. הוצע לו לשרת בתזמורת צה"ל, אך הוא התעקש להתנדב לשריון. במלחמה הטנק של ידין נפגע. במשך שנה נחשב נעדר עד שגופתו נמצאה והוא הובא למנוחות. "אלה, אחותו של ידין, הייתה חברה טובה שלי. יש בינינו חברות אמיצה עד היום", מגלה הנשיא. "אני זוכר את ההמתנה לבדל ידיעה על גורלו של ידין. היה אז רק טלפון קווי ואנחנו ישבנו לידו, למקרה שהוא יצלצל. עשינו תורנויות. אבא של אלה טס לסיני לחפש את ידין.

בנעוריו נחשף לראשונה לשכול ולמחיר המלחמה. "צהלה, השכונה התל-אביבית הקטנה שבה גדלתי, ספגה מכה קשה במלחמת יום כיפור. אחד-עשר מבני השכונה נפלו בתשעה-עשר ימי לחימה. כולם הכירו את כולם, וכל אסון כזה הדהד בכל השכונה"

עברו בין בתי חולים וחיפשו אותו. אני זוכר את האיפוק של ההורים של אלה.

"עד היום אני חושב לפעמים על ידין שהיה גבוה ממני בשני ראשים ומבוגר ממני בשש שנים ונשאר בן תשע-עשרה לנצח".

דוד של מיכל, רעיית הנשיא, תא"ל ארלוזור (זוריק) לב, טייס קרב בחיל האוויר שהיה מפקד בסיס רמת דוד, הוא הקצין הבכיר ביותר שנעדר מאז מלחמת יום הכיפורים. הנשיא עצמו פעל למען המשפחות השכולות לאורך השנים. בין השאר היה מעורב בביטול מבחן ההכנסה למשפחות שכולות בתקופת כהונתו כשר רווחה.

"עבדתי אז עם נציגי הארגונים של בני המשפחות השכולות. משפחות השכול, לא כמליצה, הן באמת אות ומופת לעם ישראל כולו. אין שיעור להקרבה ולכאב", אומר הנשיא. יש היום הרבה מאוד הורים שכולים בגיל המבוגר.

עם ראש ממשלת יוון בלשכה צילום: חיים צח/לע"מ

שהוא היום המדינאי הבולט בישראל. הרצוג היה שותף מרכזי לקידום שחרורם של בני הזוג אוקנין מהכלא הטורקי. לראשונה, אחרי שנים של מתיחות קשה בין טורקיה לישראל, שבהן לא ביקר בטורקיה מנהיג ישראלי, ביקר שם הנשיא במרס האחרון וזכה לקבלת פנים ממלכתית בארמונו של ארדואן. הוא גם זכה לשמוע את "התקווה" בביקור היסטורי ראשון של נשיא מדינת ישראל באיחוד האמירויות, ונפגש בפעם הראשונה באבו דאבי עם מוחמד בן זאיד, שליט איחוד האמירויות.

"אני קורא לזה 'סופט פאוור', כוח שקט", הוא מצטנע כשהוא נשאל על יכולתו כנשיא מדינה להשפיע. "הרי אין לי סמכויות אקזקוטיוביות ואני לא אזיז אוגדות או גבולות, אבל אני מנסה, ומה שאני עושה בתוככי החברה הישראלית, אני עושה גם בעולם. אני מבקש להניע, לייצר את 'אפקט הפרפר'. אמרתי כשהייתי בטורקיה, שלחיצת היד ביני לבין ארדואן היא מבחינתי חשובה כי אני רוצה שאולי, באיזשהו מקום, בעולם המוסלמי, ילד בן עשר יסתכל בטלוויזיה ויראה שיהודי ומוסלמי, מנהיגים ישראלים ומנהיגים מוסלמים, מארצות מוסלמיות או ערביות, יכולים לשבת יחד ולקיים דו שיח, ללחוץ ידיים ולקיים שיח חיובי, ולא שלילי, בלי ליצור דמוניזציה אחד של השני.

"כשאני חושב על אותו ילד או ילדה בני עשר", הוא ממשיך, "שרואים את התמונה שלי עם מנהיג האמירויות, הוא חובש כפייה ואני עם זקן האבלות על מותה של אימא שלי, ומנגנים שם את 'התקווה', אני מקווה שאני משדר לילד הזה, 'אתה גדל אולי למציאות אחרת, חדשה, במזרח התיכון'."

שקיבל בנושא מאבא שלי, כנשיא המדינה השישי. "את ה'שידוך' בין אורי סלונים לאבא שלי אני עשיתי. חיברתי את אורי סלונים גם ליונה באומל, אביו של זכריה באומל ז"ל. כך החלה המעורבות של אורי בתחום וגם המעורבות שלי, מאחורי הקלעים".
מה כוללת המעורבות שלך כנשיא בנושא השבויים והנעדרים?

"אני עושה כל מה שאני יכול, בתיאום מלא עם הממשלה. אני מציף כמובן את הנושא מול ראשי מדינות, מכל העולם, ומגיעים לכאן הרבה שרי חוץ, שרי ביטחון, ראשי ממשלה ונשיאים. בפני כולם אנחנו מעלים את הסוגיה הכאובה הזו. אני מקווה שככל שיתפתחו יותר ויותר תהליכים במזרח התיכון, אולי נוכל למצוא את המפתח לפתיחת הדלת ולהחזרת הבנים".

נלחם בשנאת חינום

הנשיא הרצוג עוסק רבות בקיטוב ובניכור המעמיקים בחברה הישראלית. בנאום ההשבעה שלו בקיץ האחרון אף התייחס ל"שנאת החינום שמכרסמת בחוסן הלאומי שלנו". "המשימה הגדולה ביותר שלנו, ושלי כנשיא מדינת ישראל", הוא מודה, "היא במערכה נגד הקיטוב והשסעים בחברה הישראלית. אנחנו צריכים לנסות לאחד, ללכד, לעשות חיבורים. לתווך בין הקצוות השונים. לבנות גשרים של הסכמות, לקרב גם בין הרחוקים שבניצים, לחזק את הערכות ההדדית ולמנוע פילוג".

כשאתה נפגש עם המשפחות השכולות, אתה גם מרגיש את הקיטוב והניכור האלה?

"לא. אני חייב לומר שבני המשפחות השכולות הם אנשים שמהו בפנימיות שלהם מדבר אחרת. אני זוכר נאום של אבא שלי בכותל, שבו הוא אמר שאף אחד לא שאל את הנופלים לפני שהם לחמו מה דעתם הפוליטית. הם, כולם, לחמו יחד. "בסופו של דבר אנחנו עם אחד. אני מאמין גדול ברו שיח, בכבוד הדדי, ביכולת להכיר ולהבין את הכאב של האחר. אני משקיע בזה המון".

הכוח השקט

בחודשים האחרונים, מאז נכנס לתפקידו כנשיא המדינה, זוכה הרצוג למחמאות רבות. פרשנים מכתירים אותו כדיפלומט מספר אחת ואומרים

זה לא אופטימי מדי?

"אני לא משלה את עצמי. יש שונאים, ויש חורשי רעה, והתקופה הזו של המלחמה באוקראינה מוכיחה מעל כל צל של ספק כמה חייבים צה"ל חזק ומערכת ביטחון חזקה ואת האנשים הכי טובים במערכת הביטחון ולתגמל אותם בהתאם, חד משמעית, ולא להתבייש לתגמל אותם בהתאם, כדי שיבואו ויהיו שם הטובים ביותר שיש. אבל אני, כמו שאמרתי, מנסה לייצר את 'אפקט הפרפר'. בתוך החברה הישראלית אני אומר, 'תכירו אחד את השני. תכירו אחת את השנייה'. ואותו דבר אני עושה גם במזרח התיכון. 'הייתי בביקור במחלקת כליות ילדים ובמחלקת טיפול נמרץ בבית החולים שערי צדק', ממשיך

"אני עושה כל מה שאני יכול בנושא השבויים והנעדרים, בתיאום מלא עם הממשלה. אני מציף את הנושא מול שרי חוץ, שרי ביטחון, ראשי ממשלה ונשיאים מכל העולם. אני מקווה שככל שיתפתחו יותר ויותר תהליכים במזרח התיכון, אולי נוכל למצוא את המפתח לפתיחת הדלת ולהחזרת הבנים"

הנשיא. "באותו חדר יושבות אימהות חרדיות ואבות מוסלמים, או להפך, עם הילד הקטן שלהם, שעובר דיאליזה. זו חוויה מדהימה מבחינה רוחנית ומוסרית, לראות את הצוות הרפואי, את המתנדבים ואת המשפחות, כולל משפחות מהמזרח התיכון. אמרתי למנהל בית החולים במטפורה, 'תגיד, כל אדם נברא בצלם, נכון?' הוא עונה לי, 'כן'. זו בעצם נקודת הראייה שלי. אני מנסה להגיד לכולם, 'בסוף, מתחת לכל כיסויי הראש והבגדים וסמלי הזהות שאני מאוד מאוד מכבד - יש בני אדם'."

"על לוח ליבי"

לאורך שנים ארוכות, גם בתפקידו הקודם כיושב ראש הסוכנות היהודית, ביקש הרצוג לקדם את הקשר שלנו עם יהדות התפוצות. "אני חושב שאנחנו צריכים לשמור על קשר אמיץ", הוא אומר. "לחזק את הקשר שלנו עם עם יהודי התפוצות."

מה לגבי הקהילות היהודיות ברוסיה ואוקראינה?

"באוקראינה ורוסיה יש קהילות יהודיות ענקיות, תוססות ופורחות. הן עכשיו נמצאות במצוקה. בוודאי באוקראינה, אבל אפשר לומר שגם הקהילה היהודית ברוסיה מאותגרת עכשיו. אני מלווה את זה באופן אקטיבי כל הזמן. אנחנו מנסים לסייע ככל שניתן. הרבה פעמים השתיקה יפה לסיוע. אני מאוד מעריך את המאמץ שעשה ראש הממשלה בנט לקדם דיאלוג בין שני הצדדים כדי לחסוך בחיי אדם.

"הכאב הוא נורא, ואני מקווה שישראל תקלוט במהרה גל עלייה גדול ושהיא תדע להושיט יד ככל שניתן לאלו הנזקקים, גם אם הם לא מבני עמנו."

זו השנה הראשונה שבה יעמוד הרצוג ברחבת הכותל ביום הזיכרון לחללי מערכות ישראל כנשיא מדינת ישראל. "זה מעמד נורא ודור ואני נמלא ברגשות מאוד חזקים ביום הזה, כשהכותל מאחורי, ואני נואם, ופניי לציבור השכול ולעם ישראל כולו", הוא אומר. "כשהייתי חבר כנסת או שר מן השורה, הייתי מגיע לבית העלמין שאלי שובצתי כנואם מרכזי ביום הזיכרון שעה לפני הצפירה. הייתי צועד, מהמצבות הראשונות, עובר מצבה מצבה ומדבר עם המשפחות, או החברים, מי שהיה עומד ליד הקבר. קיבלתי מהם המון השראה ותעצומות נפש.

"היום אני מניח שבגלל האבטחה יהיה לי יותר קשה לעשות את זה, אבל חשוב שידעו, המשפחות השכולות, שהן על לוח ליבי.

"אני ממש מבקש ביום הזה להנחיל לתודעה הלאומית, שאף אחד לא יזלזל חלילה ולא יקל ראש במשפחות השכולות, כי ראינו לצערי כמה תופעות כאלה בשנים האחרונות."

לסיום, ביקש הנשיא לברך את בני המשפחות השכולות וגם להעביר להן מסר, לקראת יום הזיכרון והעצמאות. "משפחות שכולות אהובות ויקרות", אמר, "למרות שאתן לא תמיד מרגישות זאת, דעו שיש הכרת תודה עמוקה מאוד בלבבות של הישראלים, על המשא הכבד שלכן.

"אני, כמי שעומד בראש מדינת ישראל, כמי שנס הנשיא וסמל המדינה עומדים וניצבים מעל ראשו, מבקש לחבק אתכם ביום הזה, ולהביע את תודת העם כולו. "מי ייתן ותמצאו נחמה ותדעו שמחה ואושר ברגעים אחרים של החיים". ■

לאה ושמונה גולדין,
צילום: אלי דסה

"תנו לנו להיות חלק ממשפחת השכול"

לראשונה מאז נהרג סגן הדר גולדין וגופתו נחטפה בידי חמאס במהלך מבצע צוק איתן פונים הוריו למשפחות השכולות ומבקשים: תנו לנו להיות חלק מהמשפחה שלכם. הצטרפו אלינו למאבק להחזרתו של הדר הביתה

לכולם, אני צריכה את עזרתכם. כי אתם מבינים את החשיבות של הדבר הזה. שכל בן משפחה שכולה, במקום שאליו הוא יגיע, יגיד, 'למה הדר ואורון לא פה'. שלא יוותרו. שהם, המשפחות השכולות, יובילו את הצעקה.

"אני מבקשת את התמיכה שלכם. אל תחשבו על הדר. תחשבו על הילדים שלכם. אני שואלת אתכם", אומרת גולדין, מכוונת למשפחות השכולות, "אתם הייתם ישנים טוב בלילה אם הבן שלכם היה אצל האויב שרצח אותו? מי עוד מהאוכלוסייה של מדינת ישראל אמור להבין אותי ולעזור לי אם לא המשפחות השכולות?"

"אני לא מצפה והם לא צריכים להירתם במשמעות של למצוא פתרונות", היא מדגישה. "זה לא התפקיד שלהם. אבל הם צריכים לזעזע את כל מי שהם פוגשים, להגיד לו, 'יש חיילים שנשארו בעזה'. לא ייתכן שנהיה משפחה בודדת. זה צריך להיות

שבע שנים ושמונה חודשים חלפו מאז נהרג סגן הדר גולדין וגופתו נחטפה בידי חמאס במהלך מבצע צוק איתן. אימו, לאה גולדין, סופרת שנים, חודשים, שבועות וימים. השבוע, בפעם הראשונה מאז האסון, היא מוציאה יחד עם שמחה גולדין, אביו של הדר, קול קורא לכל המשפחות השכולות מאז קום המדינה, ובו הם מבקשים מהן להצטרף אליהם למאבק להחזרתו של הדר הביתה. "לא כדי שירחמו עלינו, לא כדי שיזילו דמעה", מדגישה לאה גולדין. "אני לא צריכה רחמים, אני לא רוצה סימפטיה. אני צריכה את הכוח של משפחה שכולה. למשפחות השכולות במדינת ישראל יש המון כוח. יש יחס אחר למשפחות השכולות, ויש יחס מאוד מכובד לארגון יד לבנים, ואנחנו לא ניצלנו את זה עד היום.

"אני צריכה את העזרה של המשפחות השכולות. אני רוצה להגיד לכל משפחה שכולה, להורים, לאחים,

גרים. המסר שלהם היה, "לא עוזבים את עזה בלי הדר", "לא מפקירים את הדר".

בסביבות חצות הגיעו אליהם שר הביטחון אז, בוגי יעלון, קרוב משפחה של שמחה, ואיתו אורנה ברביבאי, מי שהייתה ראשת אכ"א, ורפי פרץ, שהיה הרב הצבאי. פרץ הסביר להם שהדר חלל ויש אישור הלכתי לקיים לווייה.

"הרב הצבאי אמר לנו שהדר חלל", כך לאה. "שיש אישור מבחינת הרבנות והממצאים שהביאו לקיים לווייה. השאלה הייתה אם אנחנו רוצים להשאיר אותו 'חלל' שמקום קבורתו לא נודע, או לא. אמרו לנו, 'אתם צריכים לבחור'".

ביקשו עוד חוות דעת. שמחה היה מג"ד במילואים של גדוד רפואה. הפתולוג שהגיע לתת

חוות דעת היה קצין שלו בצבא. עוד לפני שפתח את הפה, שמחה אמר ללאה, "מה שהוא יגיד, ללא עוררין".

הפתולוג אמר שלפי הממצאים, אין סיכוי שהדר בחיים. "את ההחלטה שהדר חלל לא אנחנו עשינו", לאה מדגישה. "החליטו כבר בשבילנו. אנחנו החלטנו לעשות לווייה".

אתם מצטערים על ההחלטה שקיבלתם?

בשם המשפחות השכולות, כולן. מה אנחנו צריכים לעשות, לרוקן לכולם את הקברים בשביל שהם יבינו מה קורה פה?"

שמחה גולדין: "אנחנו פונים למשפחות השכולות בבקשה, 'תקבלו אותנו למשפחה'. לא התחלנו להתאבל עדיין. אנחנו כל הזמן במאבק להביא את הדר. זה הולך להיות תכף שמונה שנים. אנחנו מושיטים לכם יד בבקשה לשותפות. עזרו לנו להתקבל למשפחה שלכם, משפחת השכול".

"החלטנו לעשות לווייה"

ב-1 באוגוסט 2014 (ה' באב תשע"ד), במהלך מבצע צוק איתן, עסק כוח של סיירת גבעתי בפעילות מבצעית לאיתור מנהרות באזור רפיח. שעה קודם הוכרזה הפסקת אש. מחבלים

שיצאו מאחת המנהרות תקפו את הכוח. הם הרגו שלושה מחיילי הסיירת: רב-סרן בניה שראל ז"ל, מפקד הפלס"ר, הקשר, סמל ראשון ליאל גרעוני ז"ל, וסגן הדר גולדין. את גופתו של גולדין, קצין מצטיין, תלמיד חכם וצייר מחונן, חייל ומפקד, לקחו איתם. במשך שלושים ושש שעות נחשב הדר נעדר. בבית משפחת גולדין פתחו "חמ"ל". במוצאי שבת יצאו לתקשורת. עמדו בשורה בפתח הבניין שבו הם

צילום: אלי דסה

הביתה, לקבר ישראל. אני פה, והבן שלי בעזה. כל מה שאני עושה, בכל רגע נתון, זה כל הזמן נמצא על המצפון שלי".

מבחינתה, אומרת לאה, מאז האסון, הזמן עמד מלכת. "אנחנו נלחמים כל יום, וכל יום הורגים אותנו מחדש והורגים את הדר מחדש. כל פעם שאומרים עליו שהוא 'גופה', הורגים אותו באותו יום.

"כמה משפחות שכולות לוקחים אותן כל יום חזרה לקבר וחזרה לאסון?" היא שואלת ולא מצפה לתשובה. "כל אחד שאנחנו פוגשים, בעלי תפקידים, כאלה שהיו בעלי תפקידים, מספר לנו, 'אני הייתי במבצע', 'אני הייתי בהלוויה', 'אני הייתי בבז'ר', 'אני הייתי כשהחליטו', על ההחלטה להכריז על הדר חלל. כל אחד חובר אלינו בעצבים הכי חשופים.

"הדר הוכרז חלל בזמן מלחמה. הייתה הוראה שיגדירו אותו חלל תוך כדי מלחמה, לראשונה

"אני מצטערת".

שמחה: "אני לא מצטער. באותו מוצאי שבת איילת וצור, הילדים שלנו, היו אצל קרנית גולדווסר (אלמנתו של רב-סמל ראשון אודי גולדווסר ז"ל) והיא אמרה להם, 'אני הבאתי את הבעל שלי חזרה, כי התעקשתי שהוא חי'. היא אמרה וזה כתוב, יש לנו דף שאיילת כתבה, 'תצאו לתקשורת'. ואז יצאנו לתקשורת. אבל אחר כך, כשהם באו אלינו, המשלחת, אז אמרנו, 'אנחנו לא יכולים לתת פרס לחמאס אחרי חמישים ימי לחימה ושבעים הרוגים, שהם יגידו שהבן דוד של שר הביטחון בוגי יעלון, מחזיקים אותו חי כי הנה, המשפחה שלו אומרת'.

"אז קיבלנו את ההחלטה שלהם, לעשות את הלוויה. כי הממצאים הפורנזיים, הממצאים הפורנזיים זה המדים שלו, צריך לקבור אותם, לפי ההלכה. ועשינו לווייה.

"אני לא מצטער. אני לא יכול להצטער על משהו שאני חושב שעשיתי נכון, וההנהגה לא יודעת מה לעשות עם זה. אני לא מתחרט, אבל אני רוצה להגיד שאם זה יקרה עוד פעם, למישהו אחר, אני הראשון שאגיע לאבא ואגיד לו, 'אל תעשה את זה'. אני אגיע ראשון למשפחה השכולה, לפני הצבא, לפני שר הביטחון, לפני כולם, שיביאו את זה בחשבון. וכשהם יגיעו, לא יקבלו אותם".

לא תמליצו למשפחה להסכים כמו שהסכמתם,

בסיטואציה דומה?

"ההפך. לנו הבטיחו, באותו מוצאי שבת, שהם ערבים להחזיר את הדר הביתה, שאין סיכוי שהדר בחיים ושהם ערבים להשיב אותו. 'אנחנו הולכים להחזיר אותו, אנחנו ערבים', ככה. אמרתי להם, 'אתם מבינים מה זה שאתם ערבים להביא אותו'. אז אמרו לי, 'מה זאת אומרת, ממחר בבוקר'. עכשיו מה זה מחר בבוקר? עברו כבר שמונה שנים".

"אנחנו משפחה שכולה שבויה"

מאז אותה שבת משפחת גולדין מחכה להדר. "אנחנו משפחה שבויה", אומרת לאה. "איילת, הבת שלנו, אמרה שכמו שהדר שבוי שהוכרז חלל, אנחנו משפחה שכולה שבויה.

"קברנו את הדר, אבל הגופה שלו בידי חמאס", היא ממשיכה. "כל בוקר אני מתעוררת, מסתכלת על התמונה של הדר ומבטיחה לו שאני אחזיר אותו

בתולדות צה"ל. וזה חייל שנחטף. די, ניקו את השולחן. מחקו אותו וזהו. "ההוכחות הן שהוא נחטף, מצאו את הבגדים שלו. לימים זה הפך להיות גופה. את יודעת כמה פעמים ביום אנשים אומרים לי, 'בשביל מה את צריכה את זה? הוא גופה. בשביל מה את בכלל נלחמת ככה להחזיר אותו?' מי אומר לך?

"אנשים ברחוב, בעלי תפקידים. בכלל, השימוש במילה 'גופה' מעולם לא היה כזה. בשביל זה יש

לאה גולדין: "אני מרגישה שאנחנו עוברים תהליך של השתקה. לא רוצים שאנשים ידברו על זה, הם מלהזכיר. זה מתחיל במשפט, 'אל תדברו, המחיר יעלה', וממשיך ב'ישוחררו מחבלים' ו'יהיה משבר בעזה'. אלה משפטים שסותמים לכולם את הפה"

לנו, בצה"ל ובמדינת ישראל, את המושג 'חלל'. אומרים גופות המחבלים, גופות האויב, לא גופות חיילי צה"ל. אז למה על הדר שלי אומרים גופה?"

"זאת לא בעיה פרטית שלי"

בינואר 2017 קיבל הקבינט המדיני ביטחוני שורה של החלטות שנועדו להפעיל לחץ על חמאס בעזה, במטרה לקדם הסדר להשבתם של סגן הדר גולדין, סמל ראשון אורון שאול ושני האזרחים שמוחזקים בידי חמאס בעזה, אברה מגיסטו והישאם א-סייד. בין היתר הוחלט על מניעת כניסת בני משפחות של אנשי חמאס מעזה לישראל לצורך קבלת טיפולים רפואיים וביטול ביקורי משפחות אצל אסירי חמאס. מאז עתרה משפחת גולדין כמה פעמים לבג"ץ בדרישה ליישום מלא של ההחלטות. התבהר להם שמול הדרישה שלהם עומדת המציאות, בכלל זה ההשלכות שיהיו, לדעת גורמי הביטחון השונים, אם ההחלטות ייושמו במלואן. "אם לא יפעילו מנופים שייצרו לחץ על חמאס, לא יקרה כלום", אומרת לאה. "למה אחות של הנייה צריכה לקבל טיפולי פוריות

בתל השומר?" היא זועקת. "למה שיקבלו פה טיפול רפואי? עכשיו, זה לא שאנחנו רוצים להרוג אותם. אני לא רוצה להרוג אף אחד. אבל אני אומרת, 'אין בעיה, תקבלו טיפול, תחזירו קודם את החיילים'. אין מצב שכל יום נכנסות לעזה משאיות טובין שלא הולכות לרעבים, והם מחזיקים את הבן שלי אצלם. 'הבן שלי נהרג בהפסקת אש הומניטרית. שלחתי את הבן שלי לצה"ל. זאת לא בעיה פרטית שלי. בני גנץ, רמטכ"ל צוק איתן, הוא היום שר הביטחון. אורנה ברביבאי, ראשת אכ"א שאמרה לנו אצלנו בבית באותו מוצאי שבת שהיא ערבה להחזרתו של הדר, היא היום שרת הכלכלה. אמרתי לה, 'תקשיבי, את שרת הכלכלה, יש לך מנופים'. דרך קטר, דרך מצרים. כלום. "נפתלי בנט, ראש הממשלה, יאיר לפיד, שר החוץ,

עריכת ייפוי כח מתמשך מטעם ארגון יד לבנים אצלכם בבית הטבות לחברי הארגון

ייפוי כח מתמשך - צעד אחראי וחשוב לכם וליקיריכם

במשרד עורכות הדין "אגמי שקורי - וינברגר טוקר" צברנו ניסיון רב בעריכת ייפוי כח מתמשכים. אנו מנהלות את ההליך ברגישות ובסבלנות רבה, כדי שייפוי הכח המתמשך יסקף בשלמות את הצרכים ואת הרצונות שלכם. מסמך ייפוי הכח המתמשך יופקד אצל האפוטרופוס הכללי עד ליום בו חלילה נזדקק לו.

אל תחכו למחר - שלטו על עתידכם כבר היום.

לקביעת פגישה:

052-7222700

עו"ד רויטל וינברגר טוקר

054-4877839

עו"ד תם אגמי שקורי

תם אגמי שקורי - עורכת דין, דוקטורנטית למשפטים | רויטל וינברגר טוקר - עורכת דין מוסמכות לביצוע ייפוי כח מתמשכים מטעם האפוטרופוס הכללי חברות בוועדת ייפוי כח מתמשך מטעם לשכת עורכי הדין

סגן הדר גולדין ז"ל

"אין לנו כתובת, אנחנו לבד"

זה סיפור שובר לב. משפחה ישראלית שורשית, שאיבדה את היקר מכול, וחשה, כבר שבע שנים וחצי, שהיא לבד מול המערכת. "התחושה היא שאין לנו כתובת", אומר שמחה. "אנחנו לבד".

"לי יש הרגשה שאני מדברת שפה אחרת", אומרת לאה בצער. "אנחנו, האינטליגנטים, עם כל הדוקטורטים, מאמינים למערכת שבע וחצי שנים. ומה קרה? אפס. כלום.

"אני מרגישה שאנחנו עוברים תהליך של השתקה. לא רוצים שאנשים ידברו על זה, הם מלהזכיר. זה מתחיל במשפט, 'אל תדברו, המחיר יעלה', וממשיך ב'ישוחררו מחבלים' ו'יהיה משבר בעזה'. אלה משפטים שסותמים לכולם את הפה".

ממש עכשיו הפיקו סרטון, שעוקב אחרי שחרור מחבלים מהכלא הישראלי. מדובר בנתונים, אומרת לאה, שליקטו בעצמם במשך שנתיים מפרסומי חמאס ואתרים שונים. ביקשו להוכיח שישראל משחררת

הם כולם ישבו בקבינט. הם שלחו את הדר לעזה. לא אני שלחתי אותו. הם צריכים להחזיר אותו". אחת לשבוע, כבר למעלה ממאתיים שבועות, הם עומדים באנדרטת "חץ שחור", בקריאה להשיב את הדר ואורון הביתה. אורנה שמעוני, אימו של סגן איל שמעוני ז"ל וממנהיגות תנועת "ארבע אימהות", עומדת איתם. היא מעל גיל שמונים. מגיעה באוטובוסים, מקיבוץ אשדות יעקב. מגיעות בקביעות גם מאיה מורנו, אלמנתו של סא"ל עמנואל מורנו ז"ל, שנפל במלחמת לבנון השנייה, ומזל גדעוני, אימו של ליאל ז"ל, שנפל יחד עם הדר בעזה. מגיע אב שכול מעין הבשור, שכנו נפל במלחמת לבנון הראשונה, והורים שכולים אחרים שמצטרפים מפעם לפעם. "מזל גדעוני אומרת שזה חלק מתפקידה, כמשפחה שכולה", אומר שמחה. "לדרוש שיחזירו את הדר. היא אומרת, 'כמו שהחזירו את הבן שלי, ככה אני צריכה לעזור לכם להחזיר את הבן שלכם'". פעם בשבוע הם עומדים בפתח בניין ראש הממשלה בירושלים, ארבעה-חמישה חבר'ה. גם לשם מגיעה אורנה שמעוני. "עובר שר בכיר, פותח את החלון, אפילו לא יוצא מהאוטו", אומרת לאה. "אני שואלת אותו מה עם הדר ואורון, אז הוא אומר, 'אני לא יודע'." "לפני כמה שנים היה שר בממשלה שהשווה את הדר לחללי הדקר. זה אפילו לא דומה. הדר ואורון נמצאים פה. אפשר להביא אותם. אנחנו יודעים מי מחזיק אותם. האמירות כל כך מבזות שבא לי להתבייש בשביל אלה שמעליבים אותנו".

שמחה גולדין: "אנחנו בודדים מול המערכת, אבל אנחנו נלחמים כי אנחנו יודעים שמוכרחים לשנות את זה. גם כדי להביא את הדר, אבל גם כי בפעם הבאה זה יכול להיות ילד של כל אחד אחר"

מחבלים בלי קשר לעסקה כזו או אחרת. "יש שלושה ספינים שמבהילים את הציבור", אומר שמחה. "אחד, זה הסיפור של המחבלים שישחררו כביכול, בתמורה. שני, זה הסיפור של 'אם נעשה מה שאתם מבקשים יהיה רע בעזה, ימותו בעזה'. אנחנו לא אומרים לעצור הכול. אנחנו אומרים רק, כשאתם נותנים עוד, אז תדרשו קודם כול שהבנים יחזרו הביתה, והדבר השלישי, זה שאומרים שבגללנו יהיה עוד סבב (לחימה - ח"ק).

"אני מדבר עם פוליטיקאי, איש צבא לשעבר. והוא אומר לי, 'שמחה, השתגעת, אתה רוצה שיהיה סבב? רוצה עשרים וחמישה הרוגים במבצע?'"

לאה: "הפילו את זה עלינו. הבן שלי שבעזה?
הוא הבעיה שלי. אני, לאה גולדין, הפכתי להיות
אויב העם".

שמחה: "אנחנו בודדים מול המערכת, אבל אנחנו
נלחמים כי אנחנו יודעים שמוכרחים לשנות את זה.
גם כדי להביא את הדר, אבל גם כי בפעם הבאה זה
יכול להיות ילד של כל אחד אחר. זה יכול לקרות
לכל אחד. וזה יקרה עוד פעם".

לא נמצא פתרון גם ב"שומר החומות"

במאי האחרון, במהלך מבצע "שומר החומות",
שוב קיוו שיימצא פתרון. זה לא קרה. "חשבנו שזה
יהיה חלק ממטרות המבצע", אומרת לאה. "אמרו לי,
'את רוצה שחיילים ייהרגו?' שוב הפכו את זה עלינו.
סליחה, על כל מטרות צה"ל חיילים נהרגים? לחימה
יש לה התחלה, אמצע וסוף. הסוף זה משא ומתן.
הדר נהרג בהפסקת אש. איך עושים עוד הפסקת אש
בלי להחזיר אותו?"

שמחה: "אמרו לנו, 'שי"ן תמורת שי"ן', שיקום

הרצועה תמורת שבויים. עברה כמעט שנה. כלום
לא קרה".

כששמחה אומר שהדר נמצא בידי חמאס כבר
"כמעט שמונה שנים", לאה מתרגזת. "אל תגיד
שמונה", היא אומרת לו, "תדייק. אני רוצה אותו
בחזרה מחר בבוקר".

בעוד כמה שבועות יצוין יום הזיכרון לחללי
מערכות ישראל. "אני לא צריכה שיזכרו אותי ביום
הזיכרון", כך לאה גולדין. "נוח לתייג את הדר כחלל.
אני עוד צריכה לטפל בשבוי".

את הפנייה למשפחות השכולות עשו אחרי מחשבה.
"אני יודע שלכל אחד יש את הקושי שלו", אומר
שמחה. "לא הרגשתי נוח".

"אנשים שקוראים את הכתבה צריכים להרגיש
שהם לא יכולים להרשות לעצמם שמשפחה תסבול
ככה, שבע וחצי שנים", הוא אומר. "תמיד אומרים
שלא בוחרים להיכנס למשפחת השכול".

"אני צריך שביום הזיכרון נהיה כמו כולם. תנו
לנו להיות משפחה שכולה רגילה!" ■

שירותים משפטיים

ארגון יד לבנים הגיע להסדר עם עורכי-דין
חברי הארגון שהם אחים שכולים לקבלת
שירותים משפטיים במחירים מופחתים לחברי
הארגון בנושאים שונים, בכלל זה: ייעוץ כללי
ראשוני, עריכת צוואות רגילות/הדדיות, יפוי
כוח מתמשך ליחיד/זוג, אישור גישור, מתן
שירותים משפטיים ועוד.

050-7585820	רח' בר כוכבא 4 בני ברק	■ עו"ד ונוטריון אפי דראי
03-9663245	רח' ז'בוטינסקי 18 ראשון לציון	■ עו"ד פנינה צ'צ'יק
03-9648757	רח' רוטשילד 40 ראשון לציון	■ עו"ד יורם שלמון
03-5233366	רח' בלוך 2 תל אביב	■ עו"ד שמעון חסקי
03-5277977	רח' ראוול ולנברג 6 תל אביב	■ עו"ד חגי אושרי
050-6996511	רח' תובל 40 רמת גן טלפון	■ עו"ד ונוטריון אהובה פרידמן

"הקריירה הפוליטית שלי היא תולדה של השירות הצבאי שלי בגולני. שם הכרתי את הכיפות הסרוגות, את הציונות הדתית", מספרת שרת הפנים איילת שקד. שם גם התוודעה למח"ט ולמג"ד שעיצבו את השקפת עולמה סביב ערכי הציונות, תת-אלוף ארז גרשטיין ז"ל וסא"ל חוסיין עלי עאמר ז"ל. שניהם נפלו בלבנון. ושם נולדה המחויבות שלה למשפחות השכולות – "הם כולם גיבורים בעיניי". ריאיון לא פוליטי

צילום: אלי דסה

שלי יודעים שאני מעסיקה רק גולנצ'יקים, לא צנחנים. "גולני זה כור היתוך מדהים. באתי, צפונית תל אביבית, מש"קית חינוך. הציבו אותי שם. פתאום אני מכירה את הציונות הדתית, את הקיבוצניקים, חברה מהפריפריה. אנשים מדהימים שלא פגשתי קודם. יש לי עד היום חברים טובים מהתקופה שהייתי בגולני. זאת הייתה התקופה הכי מאושרת בחיי. הדעות הפוליטיות שלי ממש התמצקו בשירות הצבאי, התחדדו. אני יכולה להגיד שהקריירה הפוליטית שלי היא תולדה של השירות הצבאי שלי. שם הכרתי את הכיפות הסרוגות, את הציונות הדתית. זה היה מאוד משמעותי".

כל משפחה שכולה היא עולם ומלואו

כבר בתחילת הריאיון אנחנו מסכמות שהוא יהיה "לא פוליטי". קדמה לריאיון פגישה של השרה שקד עם יושב ראש ארגון יד לבנים, אלי בן שם, המנכ"ל

כששרת הפנים איילת שקד נבחרה לכנסת בפעם הראשונה, היה לה ברור שבנאומה הראשון מעל בימת הכנסת היא תזכיר שניים: את תת-אלוף ארז גרשטיין ז"ל, שהיה המח"ט שלה כשהייתה מש"קית חינוך בגולני, ואת סא"ל חוסיין עלי עאמר ז"ל, מי שהיה המג"ד הדרוזי הראשון בגולני, והיה גם המג"ד שלה. "שניהם, גם המג"ד שלי וגם המח"ט שלי, נהרגו בלבנון", היא אומרת. "חוסיין היה גם המג"ד שלי וגם חבר. הוא היה אחד האנשים הכי ציוניים שהכרתי. דרכו הכרתי באופן עמוק יותר את העדה הדרוזית. "ארז היה דמות משמעותית בעיצוב של מי שאני היום; ציונות, לאומיות, אהבת הארץ; אלה דברים שלמדתי עליהם הרבה ממנו. "בכלל", שקד ממשיכה, "בהרבה מובנים גולני זה אירוע מעצב בחיים שלי. אני מרגישה שאני חלק ממשפחה, משפחת גולני. אני עוצבתי בגולני. בלשכה

"אני מרגישה שאני חלק ממשפחה, משפחת גולני"

נהרג באסון המסוקים. עם המשפחה של חוסיין אני עד היום בקשר".

בעקבות המפגשים עם ההורים השכולים עלה למשל הרעיון לתת להורים שכולים פטור מתור. "זה משהו שאני מתכוונת ליישם", מגלה שקד. "אני לא

"גולני זה כור היתוך מדהים. באתי, צפונית תל אביבית, מש"קית חינוך. הציבו אותי שם. פתאום אני מכירה את הציונות הדתית, את הקיבוצניקים, חברה מהפריפריה. אנשים מדהימים שלא פגשתי קודם. זאת הייתה התקופה הכי מאושרת בחיי"

יכולה לעשות את זה בכל מקום, אבל לפחות במשרד הפנים וברשות האוכלוסין, מי שיציג תעודת הורה שכול, לא יצטרך לעמוד בתור".

מה לגבי הרחבת הפטור מארנונה?

"אלי בן שם העלה את זה, אבל לצערי זה לא יתאפשר. קבענו כן להמשיך להיות בקשר, לראות מה עוד אפשר לעשות. כל מה שאפשר לעשות, אני אשמח לתרום לזה".

לאחרונה קידמה שקד את החוק של שאיבת זרע -

יובל ליפקין, דוד מאיר, מתנדב בארגון, וברוך בן יגאל, אביו של סמ"ר עמית בן יגאל ז"ל, בניסיון לקדם הצעות חוק שישפרו את התנאים של ההורים והאחים השכולים. "הורים שכולים זה דבר קדוש", אומרת שקד. "כל משפחה שונה, וכל משפחה היא עולם ומלואו, והם כולם גיבורים בעיניי. אני מרגישה מחויבות לסייע להם ככל האפשר. הדלת שלי תמיד פתוחה. יש כמה הורים שכולים שאני בקשר מאוד מאוד טוב איתם לאורך הרבה שנים".

איך נוצרים הקשרים?

"חלק דרך בעלי (אופיר, בעלה של השרה, היה טייס בחיל האוויר - ח"ק), חלק דרך הפעילות שלי. אני בקשר מאוד טוב, בין השאר, עם משפחת איטקיס. בעלי טס עם עמיחי ז"ל במטס שבו הוא התרסק. הוא היה מספר שתיים שלו. רב-סרן עמיחי איטקיס ז"ל, טייס חיל האוויר, נפל 12 שנה אחרי אחיו, סגן משנה ברק איטקיס ז"ל, קצין חיל הים. זה היה בלילה חשוך וקר, ב-2010. עמיחי והנווט שלו, רב-סרן עמנואל (מנו) לוי, המריאו מבסיס רמון לטיסה האחרונה שלהם. הם הובילו רביעיית סופות. הם הובילו את אופיר. אני בקשר הדוק גם עם אהובה, אימא של מנו לוי ז"ל, ועם אבא של רב-סרן אוהד כהן נוב, גם הוא חבר של בעלי, גם היה מספר שתיים שלו. עם אריה מייזליש, שבנו

צילום: אלי דסה

שקד על סוגיית השבויים והנעדרים: "אנחנו לא משחררים מחבלים רוצחים, אבל חוץ מזה אנחנו מנסים לעשות הכול. כל מה שאפשרי"

אלי, במשרד הפנים, אשמח לעשות".

השרה שקד חברה בצוות השו"ן, שבויים ונעדרים. "הסוגיה של הדר גולדין ואורון שאול נמצאת על הפרק כל הזמן", היא אומרת. "אני בקשר גם עם המשפחות שלהם. אני יכולה להגיד שאנחנו מנסים להפוך כל אבן כדי להביא אותם. אנחנו בהחלט

"אם הצלחנו בשנות התשעים לקלוט מיליון עולים, אז ב-2022 אני מעריכה שנצליח לקלוט מאה אלף מאוקראינה, למרות משבר הדיור. אני גם חושבת שזה דבר טוב וחשוב למדינת ישראל ויכול לחזק אותנו"

מחויבים להחזיר אותם הביתה".

האמירה ש"מדינת ישראל תעשה הכול" עדיין בתוקף?

"כן. אנחנו אומרים להם שוב, שאנחנו לא משחררים מחבלים רוצחים, אבל חוץ מזה אנחנו מנסים לעשות הכול. כל מה שאפשרי".

לקלוט בחום ובאהבה

ביחס למלחמה באוקראינה ולמעמדה של רוסיה בעתיד אומרת השרה שקד ש"העולם השתנה. קשה מאוד לנבא".

מה לגבי גלי העלייה הגדולים לישראל בעקבות המצב באוקראינה? עד כמה אנחנו ערוכים לקלוט גלים גדולים כל כך?

"זה אירוע מאוד מאוד גדול, אבל אם הצלחנו בשנות התשעים לקלוט מיליון עולים, אז ב-2022 אני מעריכה שנצליח לקלוט מאה אלף. אנחנו במשבר דיור חמור, ולמשבר הזה התווסף עכשיו סיפור קליטת העולים. אבל אנחנו מדינה חזקה ואנחנו נצליח לקלוט אותם בחום ובאהבה. אני גם חושבת שזה דבר טוב וחשוב למדינת ישראל ויכול לחזק אותנו". כמעט עשרה חודשים חלפו מאז הורכבה הממשלה. "אני לא יודעת אם הממשלה הזו תשלים ארבע שנים", מודה שקד. "קשה להתנבא. אני מקווה שכן".

יש סיכוי שיום אחד את תהיי ראשת הממשלה?

"הכול יכול להיות. בפוליטיקה הכול יכול להיות". ■

חוק ההמשכיות. החוק יאפשר להורים שכולים להביא ילד מזרעם של בנם המת. "נפגשתי עם ברוך בן יגאל, אבא של עמית ז"ל, ועם ניצה, אימא של בראל חדריה-שמואלי, והבטחתי לשניהם שאני אעשה הכול כדי לקדם את זה. נלחמתי כדי להעביר את זה בקריאה טרומית. עכשיו מחכים לשר הביטחון שצריך להגיש הצעת חוק ממשלתית".

מדובר בנושא שנוי במחלוקת...

"נכון, אבל אני מאוד בעד. כל עוד אין אלמנה, אז אם אפשר לשמח את ההורים השכולים בדרך הזו, אני בעד. זה לא שאלה אצלי. כשאני רואה שזה יכול להחזיר הורים שכולים לחיים - אני בעד".

מה לגבי טובת הילד?

"בעיניי, זה די מדהים. הרי מדובר באימהות חד הוריות. אם מישהי שרוצה שיהיה לילד שלה גם סבא וסבתא, מה יותר טוב מזה?"

לעניין שדולה שתטפל בכנסת בקידום חקיקה הנוגעת לבני המשפחות השכולות אומרת שקד ש"אני מאוד תומכת בזה. אני חושבת שזה מתאים מאוד לחברי הכנסת שלנו ב'מינה', לעידית סילמן, לניר אורבך, לשירלי פינטו. אני אדבר איתם. הם צריכים להוביל את זה בכנסת. אני כשרת פנים, כל מה שקשור

לחלום איו גיל

135
מטר
מקו הים

מעל 20 שנות מצוינות בניהול בתי דיור מוגן.

רשת פרוטיאה מתמחה בתכנון, הקמה וניהול של בתי דיור מוגן בעלי סטנדרטים איכותיים יוצאי דופן בתחום, ומחזיקה בשביעות רצון גבוהה מאוד של ניהול הפרויקט. פרוטיאה בים כולל ספא מפנק, חדר כושר, בריכת שחייה מקורה ומחוממת, חדר אוכל, אולמות התכנסות, חדרי חוגים וברינג', מרפאה הכוללת צוות קבוע ומקצועי של רופאים ואחיות, פארק ירוק ועוד. הפרויקט שוכן על חוף הים של ראשון לציון ומציע דירות 2, 3, ו-4 חדרים, ופנטהאוזים לכולן מרפסות המשקיפות לים.

האכלוס במהלך 2024!

פרוטיאה בים
לחיות את הים

***9405**

סמ"ש ירין כהן, רס"ר קורל קרובי, סא"ל איימן ביסאן וסמל ראשון יצחק שראל (מימין לשמאל)
צילומים: אלי דסה

"הזסקית של אחי תמיד אצלי"

ארבעה אחים שכולים - סא"ל איימן ביסאן, רס"ר קורל קרובי, סמל ראשון יצחק שראל וסמ"ש ירין כהן - מספרים על הבחירה להתגייס לשירות קרבי ולהישאר בקבע בעקבות מורשת אחיהם שנפלו ועל הכאב והעוצמה בעקבות האסון. האחים שממשיכים.

של האירוע של הדר. הוא בא איתי. הסתכלנו על הזירה עצמה. איפה זה קרה, איפה היה הכוח, איפה אחותי הייתה. ואני עושה לעצמי תחקירים בראש. אני מריץ את הסרטון מהתחקיר של האירוע, קדימה, אחורה. וזהו. ממשיכים. כי יש לי משימה משלי מול העיניים. ואני צריך להמשיך.

"לצאת למקום שאחותך הייתה בו, ואחותך נלחמה בו", הוא אומר, "זה משהו גדול. בשבילי, שהייתי בסך הכול בן חמש-עשרה כשזה קרה, לחזור לאותו מקום על אפוד, קסדה, נשק, מדים, לשמור באותו מקום, בשבילי זאת גדולה. אין כבוד יותר גדול מזה".

א ת הפעילות המבצעית הראשונה שלו עשה ירין כהן בשער שכם. בדיוק במקום שבו נהרגה אחותו, רב-שוטרת הדר כהן ז"ל, לוחמת מג"ב, בקרב בהיתקלות עם מחבלים לפני שש שנים. במותה הצילה הדר את חברתה ומנעה פיגוע רב נפגעים. אחרי נפילתה קיבלה את עיטור המופת של משטרת ישראל. "רצו לשים אותי בפעילות במקום אחר, אבל אני נלחמתי", מתאר ירין. "לא ויתרתי".
אתה עומד שם, ועל מה אתה חושב?
"רק על המשימה. אחר כך, באמצע ההפעלה, ביקשתי מהקצין שלי, אם אני יכול לקפוץ רגע לזירה

סיפרת להורים שלך?

"רק יום למחרת".

איך הם הגיבו?

"היו קצת 'בשוק', אבל בסדר".

להתעקש על שירות קרבי

הם ארבעה אחים שכולים: סא"ל איימן ביסאן, ראש מנהלת תיאום וקישור ג'נין במנהל האזרחי, אחיו של סמל ראשון סייף ביסאן ז"ל, לוחם יחידת "אגוז" שנפל בקרב עם מחבלים ברצועת עזה לפני

כל צעד שאתה עושה, אתה מחשב מיליון פעם, 'יקרה לך משהו', 'מה יהיה עם ההורים'. כשאנחנו, האחים, משרתים בקרבי, זה נותן למשפחה אפשרות לעשות צעד קדימה, למזער את הפחד, שהנה, זה אפשרי, וזה קורה, ואפשר לחיות עם הדבר הזה. בעיניי, הרבה פעמים אנחנו האחים מה שנקרא 'מתחת לאלונקה', כי זה עוזר לשקם את המשפחה. עם כל זה שאני רוב הזמן מחוץ לבית, ובסכנה.

"חוץ מזה", הוא אומר ופונה לירין וליצחק, הצעירים שבחבורה, "האחים השכולים הם מהלוחמים

הדר ז"ל וירין כהן. תמונה שעיצבה המשפחה

בניה ז"ל ויצחק שראל

יארין ז"ל וקורל קרובי

סמ"ר סייף ביסאן ז"ל

המוצלחים ביותר. אתם חוויתם צריבה מהראש עד כף הרגל. צריבה שלא תעזוב אתכם. בכל אירוע, בכל היתקלות, אתם תהיו מהמוצלחים ביותר. אני הייתי מאז שסייף נהרג בשלושה אירועים, היתקלויות. היה לי שבריר שנייה לקבל החלטה. זה תמיד עמד לי ישר מול העיניים. 'אלוהים, לא הפעם, בשביל המשפחה'. אני מתפקד אחרת לגמרי".

יצחק שראל: "אני מסכים עם איימן, לגבי מה שעובר על המשפחה.

"אצלי הרצון לשרת בקרבי לא השתנה בגלל מה שקרה לאחי", הוא אומר. "הוא כן התחזק טיפה, אולי קיבל נופך נוסף. אני מרגיש שהמשמעות היא יותר לכלל עם ישראל, פחות לי. יש משמעות לדעת שמשפחה שכולה, לא דווקא המשפחה שלי, אחרי שכבר שילמה מחיר כבד, הבן שלה שוב משרת בקרבי".

קורל: "אני עשיתי המון כדי להמשיך בצבא. אני גם יודעת שזה חשוב להוריי. כי יש את הפחד הזה, שישכחו את יארין. דווקא בגלל שהוא לא נהרג

ארבע-עשרה שנים; רס"ר קורל קרובי, מענף מבצעים ביחידת "חושן", אחותו של סמל ראשון יארין קרובי ז"ל, לוחם שריון שנהרג בתאונת דרכים בדרכו למוצב נחל עוז לפני שלוש שנים וחצי; סמל ראשון יצחק שראל, לוחם בחטיבה מובחרת, אחיו של רב-סרן בניה שראל, מפקד פלס"ר גבעתי שנהרג במבצע צוק איתן; וסמ"ש ירין כהן, אחיה של הדר כהן ז"ל. איימן ביסאן וקורל קרובי כבר היו בשירות צבאי כשאחיהם נהרגו. הם בחרו להמשיך בשירות משמעותי ולחתום קבע אחרי האסון. יצחק וירין היו בסך הכול בני חמש-עשרה כשהצטרפו למשפחת השכול. שניהם התעקשו להתגייס לשירות קרבי. "מרגע שסייף נהרג, הרגשתי שאני חייב לתת עוד ועוד, ולהמשיך", אומר איימן, אחיו של סייף ז"ל. "הרבה בשבילי.

"אני גם חושב שלהורים שלנו זה עוזר", הוא מפתיע. "זה נותן להם נחת. שואלים תמיד אם ההורים לא דואגים. בפן הנפשי והפסיכולוגי, להורים זה טוב. אחרי אירוע כזה, נדמה לי שזה משהו שמאפיין את כל המשפחות השכולות, אתה חי בעולם של פחד.

באירוע לחימה. יש המון מה לספר על השירות הצבאי שלו, אבל בסוף הנקודה מתנקזת לשאלה, 'איך הוא נהרג?' זה קשה. ברגע שאני בצבא אז הקשר נשמר. אני כאילו שומרת על הזיכרון".

סמ"ש ירין כהן

ירין: "אני רדפתי שמונה חודשים אחרי ההורים שלי, שיחתמו לי להתגייס למג"ב. בהתחלה הייתי אמור להיות קרוב לבית. נלחמתי להגיע לגדוד התקפי. הגעתי לשם אחרי שיחות רבות עם ההורים על הרצון שלי לתרום מול הרצון שלהם שאני אישאר קרוב לבית. בסופו של דבר הגעתי לאן שרציתי, לרמאללה. איך אמרתי את זה לאימא? הצבתי לה עובדה. לא עשיתי ארבעה חודשים טירונות מג"ב בשביל לשבת בסוף בתל אביב. אני הייתי מוכון מטרה מהתחלה. גם בגלל הדר. זה מה שהדר רצתה. זה מה שהיא עשתה. רציתי להמשיך את הדרך שלה, לסגור את המעגל".

שיחת הטלפון האחרונה

איימן הוא האח הבכור. בינו לבין סייף הפרידו ארבע שנים. קורל הייתה גדולה מיארין, אחיה, בשש שנים וחצי. בין ירין להדר הפרידו חמש שנים, ובין יצחק לבניה שנים-עשרה שנים. סייף, בן העדה הדרוזית, מהכפר ג'ת. יארין גדל בבת חפר. בהמשך עברה המשפחה לרמת גן. הדר מאור-יהודה, ובניה ז"ל מקריית ארבע. "פעם הוא תפס גזרה ליד הבית שלנו, בחברון", נזכר יצחק, אחיו. "באותה תקופה

היה לו אופנוע ואני חפרתי לו שייקח אותי לסיבוב. אימא שלי לא הרשתה. יום אחד הוא לקח אותי לסיבוב, בלי שאף אחד ידע. באחד העיקולים זרקו עלינו בקבוק זכוכית. האופנוע נפל ואני קיבלתי כווייה ברגל, מהאגוז. בניה השביע אותי שלא אספר. אחרי כמה שעות נשברתי וסיפרתי. יש לי עדיין את הצלקת ברגל מהנסיעה הזאת".

איימן: "אני וסייף עשינו הכול יחד. היינו יושבים שעות ומדברים. אני הייתי מ"פ בנח"ל. כשהציעו לו לשרת ב'אגוז' הוא בא להתייעץ איתי. אמרתי לו, 'לא משנה מה, כל דבר שיקרה לך, תמיד תתקשר אליי'. "אני מאוד התעקשתי שהוא יצא לקצונה", הוא ממשיך. "אמרתי לו, 'אתה חייב 'לדקור' את בה"ד 1'. הוא לא רצה. אבל הוא הלך. אחרי חמישה ימים

סמ"ש ירין כהן: "אני רדפתי שמונה חודשים אחרי ההורים שלי, שיחתמו לי להתגייס למג"ב. בסופו של דבר הגעתי לאן שרציתי, לרמאללה. אני הייתי מוכון מטרה מהתחלה. גם בגלל הדר. רציתי להמשיך את הדרך שלה, לסגור את המעגל"

בבה"ד 1, הייתי בנהיגה, הוא מתקשר אליי. 'אני מודיע לך שחתמתי ויתור. רק רציתי להוכיח לך שאני שם, אבל אני חוזר לצוות שלי'. הוא חזר ואחרי חודש הוא נהרג".

קורל ויארין שירתו שניהם בשריון. "אני שירת כנגדת תקשור בשריון ויארין בעצם התגייס לשריון בעקבותיי", מספרת קורל. "הוא יועד למקום אחר, אבל רציתי שיהיה קרוב אליי. היו כמה חודשים שממש שירתנו יחד. זכיתי לראות את כל ההתפתחות שלו, מילד קטן ללוחם. אחר כך הוא עבר לחטיבה שבע בצפון. הוא היה נהג טנק מ"פ, יד ימינו של המ"פ שלו.

"היה לנו קשר מאוד קרוב", היא אומרת. "לפני שהוא נהרג התחלתי תפקיד חדש, קצינת אג"מ בגדוד. יום לפני האסון הוא התקשר אליי, עם החברים שלו, להתגאות, להוכיח להם שקיבלתי את התפקיד למרות שאני לא קצינה. הייתי די קצרה בשיחה ואני מצטערת. מאוד".

הפסח הזה מבשלים בריא יותר!

קונים תנור בנוי אלקטרולוקס
ומקבלים סיר טיגון ללא שמן AirFryer

בתוספת 149 ₪*

תמונה | יאיר ברנר

שירות ואחריות של היבואנית הרשמית מיניליין. להשיג ברשתות החשמל ובחנויות החשמל המורשות. בקניית תנור בנוי Electrolux. בכפוף לתקנון המופיע באתר Electrolux.co.il. תוקף המבצע 1.3-30.4.22 או עד גמר המלאי. המחיר המומלץ לצרכן של סיר הטיגון מדגם E6AF1-6ST הינו 790 ₪ ועשוי להימכר במחיר שונה ע"י המשווקים. מחירי התנורים נקבעים ע"י המשווקים ועשויים להשתנות בין הסניפים. מינימום 1,000 יחידות במלאי. התמונה להמחשה בלבד. ט.ל.ח.

ירין: "כמה ימים לפני שהדר נהרגה היה טקס ההשבעה שלה. חזרנו מהטקס, היא הייתה עם הנשק, המדים, וזה היה כזה 'וואו'. זה היה ביום חמישי. כל הסופשבוע היינו יחד. עשינו סיבוב בשכונה. אני עוד לא הייתי בכיוון, אבל אני זוכר שהיא אמרה לי ככה, 'אתה תהיה במג"ב'. 'אם אתה הולך לקרבי, אין כמו מג"ב'."

"יש פה טעות. זה לא יכול להיות"

הם זוכרים היטב, כאילו לא חלף מאז זמן, את השיחה האחרונה, הפגישה האחרונה. גם את ההודעה על האסון ששינה את חייהם לתמיד. "עמדתי עם חברים בטרמפיאדה", מספר יצחק. "מישהו ראה בטלפון שיש הרוג וחשד לחטוף בעזה. ממש זכור לי שכן עבר לי בראש שאולי זה בניה ואמיתי, 'לא, אין סיכוי. הוא כבר מ"פ'. חשבתי אז שמ"פים הולכים אחרונים. היום אני מבין שזה בדיוק ההפך. "הגעתי הביתה ובחוץ היו המון רכבים. נכנסתי פנימה. אחי לקח אותי הצידה ואמר לי בצורה די

סא"ל איימן ביסאן

לקוננית שבניה נהרג. איך הרגשתי? לא עיכלתי. לא תפסתי שזה אני בכלל. אני זוכר בלוויה, אני מסתכל על הסיטואציה מבחוץ ואומר, 'מה אני עושה פה'. לא נפל לי האסימון."

איימן: "באתי להיכנס לג'יפ. שמעתי בחדשות שהייתה היתקלות של 'אגוז' בעזה ויש שלושה פצועים, אחד קשה, מפונה במסוק לסורוקה. חייגתי לסייף חמש פעמים. הוא לא ענה. בא אליי המפקד

שלי, 'בוא איתי למשרד'. אמרתי לו, 'אני בדרך לשטח'. אמר לי, 'עזוב, בוא'. חשבתי, 'מה הוא רוצה להגיד לי, שסייף נפצע? שמעתי בחדשות. אני לא מאמין שזה קריטי'. אני מגיע לדלת של המשרד, סגן מפקד היחידה מוציא לי את המחסנית מהנשק. אנחנו מסתובבים עם מחסניות תמיד. הבנתי שמהשו לא טוב קרה. המפקד שלי אמר לי, 'אני מצטער להגיד לך, סייף נהרג הלילה'. סירבתי לקבל את זה. אמרתי לו, 'תקשיב, יש פה טעות. מה זה נהרג?' הוא אומר לי, 'נהרג. הייתה היתקלות ירי'. אמרתי לו, 'יש פה

סא"ל איימן ביסאן: "אחרי אירוע כזה אתה חי בעולם של פחד. כל צעד שאתה עושה, אתה מחשב מיליון פעם, 'יקרה לך משהו', 'מה יהיה עם ההורים'. כשאנחנו, האחים, משרתים בקרבי, זה נותן למשפחה אפשרות לעשות צעד קדימה, למזער את הפחד. הרבה פעמים אנחנו האחים מה שנקרא 'מתחת לאלונקה', כי זה עוזר לשקם את המשפחה. עם כל זה שאני רוב הזמן מחוץ לבית, ובסכנה"

טעות. זה לא יכול להיות. אני רוצה, מי שזיהה אותו, שידבר איתי'. ואני עדיין קר רוח. ואז הוא התקשר לקצין הנפגעים. כשקצין הנפגעים התחיל לדבר איתי, הבנתי שזה נכון.

"יצאתי מהמשרד, הסתכלתי על הר עיבל, מול שכם, הייתי בחטיבה למטה. הרגשתי שהאוויר נכנס לי בנעליים ויוצא לי מהראש. לא רציתי להאמין". חודש אחרי שסייף נהרג, הצוות שלו סיים את התעסוקה ברצועה. "הם באו להוריי הביתה", מתאר איימן. "עמדתי בחוץ. ראיתי אותם נכנסים. הייתה לי תחושה שסייף יהיה ביניהם. עובר הראשון, ואני מסתכל. עובר מספר עשר, מספר ארבע-עשרה, חמש-עשרה. זהו. סייף לא חזר. שם הייתה עוד הפנמה". יאריץ נפצע באורח אנוש. הוא בדיוק סיים קורס והיה אמור לחזור הביתה. במקום זה התנדב לעזור לאחד ממפקדיו ונסע באוטובוס לנחל עוז, לקראת מעבר הגדוד לשם. כשירד מהאוטובוס וחצה את

מה גורם ללקוחות לנהל
כמאה מיליארד שקל
בבית השקעות אחד?

במילה אחת: ניסיון בשתי מילים: ילין לפידות

ילין לפידות הוא ממובילי ענף ההשקעות בישראל,
הודות למקצועיות של שנים בהובלת בעלי הקבוצה,
אחריות צוות ניהול ההשקעות וראיה לטווח ארוך.

יותר ויותר לקוחות מבינים,
שניהול השקעות זה ילין לפידות.

 ילין לפידות
ניהול תיקי השקעות | קרנות נאמנות | קופות גמל

בית ההשקעות ילין לפידות עוסק בשיווק פנסיוני/השקעות (ולא בייעוץ) ולו זיקה למוצרים פנסיוניים
ופיננסיים המנוהלים על ידו. האמור אינו מהווה התחייבות להשגת תשואה כלשהי.

הכביש, רכב פגע בו. כעבור יממה מת מפצעיו. "הייתי בבסיס במשמר הנגב", משחזרת קורל. "אבא שלי התקשר ואמר בקול חנוק שיאירין עבר תאונה. הגעתי ראשונה לבית החולים. עוד לפני יאירין. לא חשבתי שמדובר בנזק כבד. אחר כך אמרו לנו הרופאים שהפגיעה אנושה, וזה עניין של שעות.

רס"ר קורל קרובי

לקראת חודש שמיני, התחלתי יותר לתקשר. כמובן בעזרת אנשי מקצוע וטיפול. חזרתי הביתה, לבן זוג, לזוגיות. הוא היה מאוד מכיל. ראינו את התינוקת באולטרסאונד פעם ראשונה כשהיא הייתה כבר בת חמישה חודשים.

וכשהיא נולדה?

"קראתי לה על שם יאירין, 'אירין', הפכתי את האותיות. והתחיל קושי אחר. אחרי שיאירין נהרג לא רציתי לחיות. היה לי מאוד קשה, במיוחד בגלל שאני זו שהבאתי אותו לשריון. הרגשתי אשמה. וכשנולדה התינוקת הבנתי שגם אם יש לי את הרצון הזה לא להיות פה, זה כבר בעייתי. כבר אין לקום וללכת. לאט אט זה עבר."

היום, אגב, הבת הבכורה של קורל כבר בת שנתיים

רס"ר קורל קרובי: "אני עשיתי המון כדי להמשיך בצבא. אני גם יודעת שזה חשוב להוריי. כי יש את הפחד הזה, שישכחו את יאירין. דווקא בגלל שהוא לא נהרג באירוע לחימה"

וחצי ויש לה גם תאומים, בן ובת, בני תשעה חודשים. איימן היה מאורס. הוא אמור היה להתחתן. אחרי שאחיו נהרג, ביקש לדחות את החתונה. "התעקשתי שלא תהיה חתונה. אמרתי, 'אני לא אלבש חליפת חתן'. רציתי שיהיה רק משהו סמלי מאוד. דוד שלי הביא לי שתי חליפות. זרקתי אותן מחוץ לחדר. הגיע המפקד שלי והודיע לי שאנחנו הולכים יחד, לקנות לי חליפה."

והתחתנת...

"כן. שנה אחרי האסון. זה היה קשה; גם אחר כך, כשנולדה לי הבת הבכורה. יצאתי מחדר לידה והתפרקתי. אין שמחה שלמה."

"תבחרו בדרך החיים"

החיים של כולם השתנו בעקבות האובדן. "אצלנו המשפחה יותר התלכדה", אומר יצחק. "נבנה איזה חיבור, נוצר 'כור', בין האחים. אותי זה קצת זרק למים, לחיים. אני הקטן מבין שמונה ילדים. זה הפך אותי לאדם יותר עצמאי. התבגרתי."

"נכנסתי לראות את יאירין. החזקתי לו את היד, המון זמן. וזהו. לא אמרתי לו כלום". גם הפגיעה של הדר הייתה אנושה. "כל הדרך לבית חולים, שעה נסיעה, לא ידעתי מה הולך לקרות", אומר ירין. "כשהגענו, הודיעו לנו שהיא נפטרה. לא נכנסתי לראות אותה. טעות. טעות גדולה. חששתי. היום אני מבין שהייתי צריך להיכנס."

"אין שמחה שלמה"

בשבוע שבו נהרג אחיה, זמן קצר לפני התאונה, גילתה קורל שהיא בהיריון. היא לא סיפרה על כך לאיש. "תכננתי לספר לבן הזוג שלי ולמשפחה כשאצא הביתה", היא משתפת. "כשזה קרה, באיזשהו מקום, לא רציתי שההיריון יימשך. התאונה הייתה בסוף דצמבר, ועד פברואר אי אפשר היה לדבר איתי. לא אמרתי כלום. גם לא על ההיריון. לא ראיתי את עצמי לא מטפלת ולא מגדלת. לקחתי פסק זמן, מהכול. כמה חודשים טובים בעצם לא הייתי. ניתקתי קשר, עם כולם. עזבתי את הזוגיות, באופן לא רשמי. עברתי לגור עם אבא שלי שבאמת עשה הכול. לאט לאט,

סגירת מעגל

ההחלטה להישאר בצבא או להתגייס לשירות קרבי הייתה כאמור טבעית מבחינתם. "לי היה חשוב לא לשרת בגבעתי", אומר יצחק. "בגלל בניה. רציתי לשרת בקרבי, אבל שתהיה לי דרך שלי. "אנחנו דומים פיזית", הוא מספר, "אז חלק מזהים. בהתחלה הרגשתי שזה קצת מכניס אותי לפינה. אני לא יכול לעשות שום דבר ולהיות אנונימי. מי

רס"ר יצחק שראל: "לי היה חשוב לא לשרת בגבעתי, בגלל בניה. רציתי לשרת בקרבי, אבל שתהיה לי דרך שלי"

שמכיר אותו מיד מזהה אותי. יש אנשים בפלוגה שגילו שבניה שראל אח שלי רק בשלב מאוד מאוחר, ובדרך אגב. לאט לאט זה יותר קל. כשהייתי סמל טירונים, כבר העברתי עליו שיעור. סיפרתי שהוא אחי. אני גאה בזה".

ירין: "מג"ב חיל מאוד משפחתי, אז תמיד יהיה מישהו שמכיר את הדר. אני אוהב את זה. בסופו של דבר, הדר עשתה מה שעשתה בשביל המדינה, להגן על אזרחים. והחיים לא נתקעים. הם ממשיכים. ואנחנו ממשיכים במשימה".

איימן: "זאת בחירה מתוך חוזק, להמשיך בצבא. זה לבחור בחיים.

"אני אספר לכם משהו", הוא משתף את האחרים, "הדסקית של אחי אצלי. הציוד קיטבג א' שלו, הכול מלווה אותי, מיחידה ליחידה, נמצא מתחת למיטה שלי. זה הולך איתי ממקום מקום. זה נותן לי שקט, שלוה".

כשהם עולים לקבר האח או האחות, הם עושים את זה תמיד על מדים. בעיקר בגלל ההורים. "כי בשבילי זה אותו דבר, על מדים או על אזרחי", אומר ירין. על שמה של הדר כהן נקראו אחרי נפילתה תינוקות רבים. גם על שמו של בניה שראל ז"ל. קורל קראה כאמור לבתה על שם אחיה. איימן מספר שאת השם "סייף" שמרו במשפחה ליום שבו, כך הוא מייחל, ייוולד לו בן. "החלום שלי", הוא אומר, "שבועזרת השם יהיה לי בן. אני אקרא לו סייף והוא יחזור ל'אגוז'. אני חייב לסגור את המעגל הזה". ■

איימן: "בשבעה הגיע אלינו ציון סעדיה, אבא של לירן סעדיה ז"ל, לוחם 'אגוז' שנפל במארון א-ראס. לא הכרתי אותו קודם. ציון סיפר לי, 'אחיך הביא את הגופה של הבן שלי מהקרוב הביתה'. הוא אמר לי, 'אחרי אירוע כזה, יש לך שתי דרכים. דרך החיים או דרך המוות. תבחרו בדרך החיים.' "אני חייב להגיד שזה לא היה פשוט. הבית שלנו התרסק. אין בית. היום אימא שלי, שהייתה אישה עובדת, עם מאה אחוז נכות נפשית. שנה היא לא תפקדה. אבא ממנהל בכיר, ממנהיגי התנועה הציונית-הדרוזית ומנהל קבוצת כדורגל, שלושה תפקידים, כל זה הלך. הוא כבר לא שם. תקופה ארוכה הוא

סמל ראשון יצחק שראל

לא היה מסוגל לעבוד. הכול התדרדר. היום הוא נהג אוטובוס תיירים. הבית, ממקום שהיה כמו סוס דוהר, נדם."

"זה גם עניין של גיל", אומר ירין כהן. "בגיל חמש-עשרה אתה לא באמת מבין מה קורה, אתה צעיר מדי. לאט לאט זה יורד לך. עוד אזכרה ועוד אזכרה ועוד אירוע משפחתי שהיא איננה".

מה זה בעצם להיות משפחה שכולה?

"שאלה מתקילה. מה זה להיות משפחה שכולה? אין לי מושג".

יצחק: "יש תחושה שיש משהו בי שהוא קצת יותר מייצג".

ירין: "החברה תופסת אותנו כמשהו שונה. מבחינת החברה אנחנו שונים. מבחינתי לא".

"יצאתי אל הדרך. אני פוסע בשבילי"

"אני מודה לאל שלהיות הבן של אופירה ויצחק נכון זה בעיקר גאווה. אני לא חש בכובד האחריות, אלא מלא באהבה שהם הנחילו לי לעם ולמדינה". אנחנו משוחחים לרגל ציון שנת המאה לנבון ולכבוד הגרסה החדשה של המחזמר הוותיק שכתב, "בוסתן ספרדי", המועלית בימים אלה בתיאטרון הבימה. "בוסתן יצחק נבון הוא גן ומצע פורה לתחושת שותפות בין כל חלקי העם, לסולידריות חברתית וערכות הדדית", מתפייט ארז בנו. "הוא נוסטלגיה חיה ופועמת של אהבת אדם באשר הוא אדם ושל האפשרות לחיות יחד, דתיים וחילונים, אשכנזים וספרדים, בני עדות שונות ודתות שונות.

"כזה היה יצחק נבון ובוסתנו", הוא ממשיך, "וכך הוא היה רוצה שנזכור אותו. ואם יורשה לי, כך אולי היינו רוצים לראות את 'בוסתן ישראל'".

לפני שש שנים, אחרי שאביו הלך לעולמו, ייסד ארז נבון, יזם גדל"ן, את "העמותה להנצחת מורשת הנשיא החמישי יצחק נבון", עמותה שפועלת להנצחת דמותו ומורשתו של אביו. חזון העמותה להאיר את דמותו של יצחק נבון כדמות מעוררת השראה וכמנהיג שהטביע חותם בעשייה שלו למען מדינת ישראל, תושביה וערכי הליבה שלה, ולהמשיך את מורשתו החינוכית, התרבותית והחברתית לקירוב לבבות, לכידות חברתית ויצירת חברת מופת בארץ. "עם לכתו של אבא, המושגים 'מורשת' ו'הנכחת העבר' פשטו ולבשו צורה", מסביר ארז. "לא עוד תיאור פועלו של אדם, אלא ניסיון להקנות למעשיו חיי נצח ולשזור מהם חוטי מופת ותוחלת לעתיד. "ניגשתי למשימה הזאת בחרדת קודש", הוא מגלה.

לרגל ציון שנת המאה ליצחק נבון ולכבוד הגרסה החדשה של המחזמר "בוסתן ספרדי" שכתב, נפגשנו עם בנו, ארז נבון, שפועל להנצחת מורשתו של אביו לקירוב לבבות, צמצום פערים ואהבת האדם. "השיח שלו רלוונטי היום מאי פעם", הוא אומר על הנשיא האהוב, שהיה לו גם אבא וגם "חבר אמת לפרק חיים משמעותי וגדוש"

הלפני כ-7 שנים מאז הלך לעולמו יצחק נבון, הנשיא החמישי של ישראל, דיפלומט, איש חינוך, סופר ומחזאי. "אני מתגעגע לגלגל שוב על לשוני את המילה הפשוטה הזאת, אבא", מגלה בנו, ארז נבון. "אבא, עם היר המלטפת והכתף התומכת. מורי ורבי עם האוזן הקשבת והעיניים הטובות. חברי האהוב, בעל חוש ההומור וחכם הלב. "הגם שאני לא יכול לבוא בתלונות, שכן נבון הלך מאיתנו בשיבה טובה, החסר גדול".
מה המשמעות של להיות הבן של יצחק נבון?

משפחת נבון בגינת בית הנשיא.
צילום: דוד רובינגר, 06-10-1980

וקירוב לכבות בין העדות והדתות השונות, ולמען עיצוב דמותה של החברה בישראל. "איש רוח ומעש שוחר שלום ואוהב אדם באשר הוא אדם", אומר עליו ארז.

הוא היה בן ארבע כאשר אביו המנוח התמנה לנשיא החמישי של מדינת ישראל. אחותו, נעמה, הייתה בת חמש. נבון היה לנשיא היחיד שהתגורר במשכן נשיאי ישראל עם ילדיו הקטנים. לימים תיאר באוטוביוגרפיה שכתב קבלות פנים שהיו לו במשכן. האורחים היו יושבים כשפניהם אל הנשיא וגבם אל גלריה קטנה, שהייתה חלק מקומת המשפחה. "באירועים אלה היה ארז הקטן נוהג להציץ אליי מן הגלריה", כתב הנשיא החמישי, "מעווה את פניו, מנופף אליי לשלום. ואני צופה בו כבול ברצינות ובכללי הטקס המתבקשים. וליבי יוצא אליו".

"באותו זמן לא הבנתי את המשמעות והייחוד שבלגדול ככה", מודה ארז. "ידענו שבית הנשיא הוא משכן בר חלוף ובקרוב נחזור ל'חיים רגילים'. גם בחיי היום-יום הוריי ניסו לשוות לנו 'נורמליות'. טיולים שנתיים ואסיפות הורים שבהם ההורים משתתפים, נסיעה באוטובוס, למרות שרכב השרד נוסע מאחור ריק. אני אהבתי לבלות את סופי השבוע במחיצת המטפלת מרחובות, בבית הוריה, על שנים-עשר אחיה ואחיותיה".

"לא היה טבעי בעיניי לעסוק בפועלו ובמעלותיו של אבא באצטלה של מילים גבוהות כמו 'הנצחה' ו'הקמת זכר לעולם'.

"ניגשתי למשימה גם בתחושת שליחות. בהתחלה מתוך אהבה גדולה ורצון, ומשום שחשבתי שפשוט מגיע לו. ככל שהעמקתי במשנתו הבנתי, שבעצם זה מגיע לנו. לנו כעם חפץ חיים.

"השיח ה'נבוני'", הוא אומר, "רלוונטי היום מאי פעם. שיח שעוסק בחברה בישראל, בצמצום הפערים, בעיצוב דמותה ואיכותה. שיח שבו הביטוי 'אור לגויים' הוא לא מליצה, וחברת מופת אינה המלצה. שיח מקרב ולא מרחיק, מכבד ולא משחית. שיח ברור, שלא מיטשטש בצעצועי מילים ונותן במה לכל תרבות. שיח שמעניק הזדמנות שווה לכל אדם".

אתה חושב לפעמים מה אבא היה אומר עלינו לו היה חי?

"בוודאי. אבא היה איש חכם ודעתן. היה טוב אילו

"אבא רחש הוקרה עמוקה למשפחות השכולות. זו מצאה ביטוי, בין היתר, בשורה של יצירות שכתב, בהן 'מגילת הזקנים אשר בכותל המערבי'. הוא כתב את המגילה בימי מלחמת ההתשה, אחרי ששמע את דבר נפילתו של אריאל, הבן של חברו הקרוב, דני אנג'ל. שנים אחר כך חולקה המגילה למשפחות הנופלים ביום הזיכרון"

קולו בעל הניסיון היה נשמע בצמתים המרכזיים בחיינו, אבל זו דרכו של עולם ואני מנסה לא להתעסק בזה".

איש רוח ומעש

יצחק נבון, בן ירושלים מדורי דורות, היה צאצא למשפחת אביו מקהילת יוצאי ספרד, שעלתה מטורקיה בשנת 1670, ומצד אימו – נצר למשפחת הרב חיים בן עטר ממרוקו, שהגיעה לעיר בשנת 1884. בקורות חייו נרשמו שבעה עשורים של עשייה ציבורית, שבמהלכם כיהן, בין היתר, כמזכירו ואיש אמונו של דוד בן-גוריון, כדיפלומט, חבר כנסת, שר חינוך וסגן ראש הממשלה. שנות נשיאותו נחרטו כשנים של עשייה מתמשכת לטובת צמצום פערים

עולה לא פעם בבית. הבן של הנהג בבית הנשיא, סרן יובל בנימין, נפל מול חופי נהריה. אבא רחש הוקרה עמוקה למשפחות השכולות. זו מצאה ביטוי, בין היתר, ביצירות שכתב, בהן 'מגילת הזקנים אשר בכותל המערבי'. הוא כתב את המגילה בימי מלחמת ההתשה, אחרי ששמע את דבר נפילתו של אריאל, הבן של חברו הקרוב, דני אנג'ל. שנים אחר כך חולקה המגילה למשפחות הנופלים ביום הזיכרון. "הקשר היה אמיתי, אוהב, כן. אנחנו גדלנו לתוך מציאות של הוקרה עמוקה לבני המשפחות השכולות שאיבדו את היקר להן מכול".

שופר לתרבות אילמת

לצד תפקידיו הממלכתיים, עסק כאמור נבון המנוח בכתיבה. בין יצירותיו בולט המחזה "בוסתן ספרדי", שמעלה על נס את צור מחצבתו – תרבות יהודי ספרד ושפת הלאדינו, ואת ערש ילדותו – ירושלים. הצגת הבכורה של המחזה הייתה בשנת 69'. "בכתיבה של 'בוסתן ספרדי' ביקש נבון להעלות את קרנה של אוכלוסייה שלמה, תוך הפניית זרקור לתרבות שלה, להווי, למנהגים, לנופיה, לגווניה ולמוזיקה הנפלאה שלה", מספר ארז.

"הוא ביקש להתרחק מהשגרה שהייתה מקובלת, ועדיין נפוצה לצערי, להציג עדות על פי חיקוי של היגוי או סממן חיצוני ושטחי. הוא ביקש להציג אותן מתוך המהות הפנימית, העמוקה, מתוך אוצר הדימויים, הפתגמים והשירים שיש בהם לפרוט על המיתרים הרגישים ביותר. רבדים שונים במחזה פנו לקהלים שונים, שמצאו מושא להזדהות. עדות

נבון הצעיר מצטט מכתב למערכת שנשלח לאחד העיתונים בשלהי שנות השבעים, במהלך הכהונה של אביו. כותב המכתב מתאר טיול של משפחת נבון, הנשיא, אופירה רעייתו והילדים נעמה וארז, בעין גדי. "בלילה, ברוח המקפיאה, ישבו הנשיא ומשפחות על האדמה, מסתכלים במשקפות... צופים בדומייה ובמתח להופעת חיות הבר", מצטט ארז נבון. "נשיא זה ומשפחתו יוצאים מדי פעם, בצנעה רבה, למחנות נופש... של החברה להגנת הטבע. הם מתנהגים ללא הבדל משאר האנשים, מקבלים את אותם תנאים, וחיים כתף בצד כתף עם אזרחים מן השורה. הנשיא עמד בין האנשים והקשיב להסברי המדריכה הצעירה. אחר כך עלה עם משפחתו לאוטובוס", ולא לרכב השרד שנסע ריק מאחור – משלים נבון הצעיר.

"כזה היה נבון", הוא אומר, "לא רק בעין גדי, אלא על פני הארץ כולה; בערים, במושבים, בכפרים, בקיבוצים, בעיירות הפיתוח וביישובי הספר, בכל מקום ואתר, כפי שנכתב, בצנעה רבה, נבון עמד בין האנשים, בין המוני בית ישראל, לא לידם, לא מעליהם, אלא ביניהם.

"בכל יישוב שביקרנו בו", הוא ממשיך, "עשינו את הלילה ולא היינו רק אזרחים לרגע. אבא ביקש לחוש את המצוקה של התושבים ולתור אחר דרכים לפתרונה, ולא לחלוף לידה, כעובר אורח. לא בכדי ראה בביקור שערך בשכונת התקווה, שבה לן שלושה לילות בתקופת כהונתו כנשיא, אירוע מכונן.

"כך זכורות לי השנים בבית הנשיא", מסכם ארז. "לינה במקלטים של יישובים מופגזים, רכיבה על אופניים בקיבוצים, סיורים בשכונות מצוקה. התמזל מזלי וכך חונכנו".

קובייה הונגרית במתנה לפצועים

במהלך כהונתו של יצחק נבון כנשיא יצאה ישראל למבצע שלום הגליל, לימים מלחמת לבנון הראשונה. "אבא פקד את בתי הנופלים", מתאר ארז. "אנחנו, הילדים, יצאנו לבתי חולים לחלק מתנות לפצועים. בשעתו, המתנה הפופולרית ביותר הייתה הקובייה ההונגרית, ואנחנו חילקנו הרבה ממנה".

איך היה הקשר שלו עם בני המשפחות השכולות?

"בן דודו, יעקב בן עטר, היה בין נופלי הל"ה במלחמת העצמאות. בן עטר היה עילוי, ושמך היה

הנשיא יצחק נבון ובנו ארז בביקור אצל פצועי מלחמת לבנון הראשונה. צילום: יעקב סער, לע"מ, 13-06-1982

בחק המשפחה - המשפחה הנשיאותית
צילום: לע"מ, 21-05-1978

שהיישומון ווייז ידע איך מגיעים לרחוב יצחק נבון",
הוא מחייך.

הוא עצמו תר את הארץ, מספר על אביו. "בעצם
יצאתי אל הדרך, דרכו. אני פוסע בשביליו", הוא
אומר, "נחשף מחדש ליופייה של הארץ הזאת, לנופיה,
לגווניה ובעיקר לאנשים. אנשים שהוא כל כך אהב,
מגשימי הציונות בקיבוצים ובעיירות הפיתוח, מיישבי
הגליל ובוני הנגב".

מה אתה פוגש במקומות שאליהם אתה מגיע?
"בכל יישוב, ממעלות תרשיחא וכרמיאל בצפון,
חיפה, יקנעם, נתניה, ועד לדימונה ואילת בדרום, אני
מוצא אזרחים נפלאים שמוקירים אותו ולא שוכחים.
"דומה כי בכל בית הוא השאיר סימן של חיים,
בכל רחוב נטע עץ של תקווה, בכל שכונה זרע זרעים
של אחווה".

כשנבון הצעיר נשאל על יחסו של נבון בערוב ימיו
לחברה הישראלית, הוא בוחר לצטט דברים שאמר
אבא שלו באירוע לציון יום הולדתו התשעים, לפני
עשור. "מי ייתן ונזכה לבנות חברה שיש בה חמלה,
שתשים קץ לחרפת העוני, לאלומות, לקיצוניות
הפוליטית ולקיטוב החברתי", אמר אז נבון, דברים
שיפים גם לימינו. "חברה איכותית ומוסרית שתהיה
מקור גאווה לנו, מעוררת כבוד בקרב אומות העולם
והזדהות של יהודי התפוצות עם מדינת ישראל וזרז
לעלייתם ארצה. ומעל לכול, הנהגה החותרת לשלום
בכל ליבה".

יש סיכוי שאתה תלך לפוליטיקה יום אחד?
"הגן קיים. ימים יגידו..." ■

המזרח מצאו במחזה את השמש, אבו רפול מזרחי,
שיכול להיות כורדי או אורפלי, דוברי הערבית גילו
דמות ערבית, דוברי הלאדינו מצאו שירים בלאדינו,
מאכלים ודמויות מההווי שלהם, והמרוקנים מצאו
את חכם עמרם ומילים במרוקנית. גם אשכנזי שולב,
אדון רוזנגרטן, החלבן.

"הבוסתן, אם כן, שימש שופר לתרבות אילמת,
אך לא רק", הוא מנתח. "ברחילו ורחימו, בניסיון
לעמוד על קסמו, הייתי מוסיף ואומר שהבוסתן חצה
מסילות אל לב ההווה הישראלית, לא עוד כמייצג
מגזר, אלא במובן מסוים כמתאר חיים שהיינו מבקשים
לעצמנו; שבת אחים גם יחד, הגם שמדובר בפסיפס
אנושי מורכב וסבוך. חיים שמשלבים בין קודש לחול,
אגב כיבוד אב ואם ומסורת. ארציות אנושית פשוטה,
אמיתית ונוגעת ללב. כפי שהתבטא אז נבון", הוא
אומר, מכוון לאביו, "הכול הכירו את הכול. לעולם
אינך בודד, לא ביגונך ולא בשמחותיך".

הוא עצמו, ארז, ראה את ההצגה בפעם הראשונה
בשנת 1998, כשלושים שנה אחרי שעלתה לראשונה.
"ראיתי אותה מאז כעשרים פעמים", הוא אומר. "ואני
כל פעם נהנה מחדש".

נחשף מחדש לנופי הארץ ולאנשיה

בשנים האחרונות לחייו של אביו היה ארז קרוב
מאוד אליו. "נדמה לי שעם לכתה של אימי, בהיותי
בן תשע-עשרה", אומר ארז, "הבנתי שההורים לא
יישארו איתנו לעד, ועליי לנצל את המשאב האדיר
הזה בטרם יהיה מאוחר. היינו נפגשים, מאז בעצם ועד
שנה לפני מותו, אחת לשבוע במסעדה ירושלמית.
מדברים, צוחקים, מתייעצים, חברים.

"זכיתי לא רק לאבא, אלא גם לחבר אמת לפרק
חיים משמעותי וגדוש".

**על אבא אמרו שהוא מתחבר לכולם, שהוא
אולי הנשיא האהוב ביותר שהיה לנו. זה משהו
שעבר גם אליך?**

"אין הנחתום מעיד על עיסתו, אבל אני חושב
שזכיתי לחברים מכל שכבות החברה הישראלית".
כאמור, זמן קצר אחרי שנפטר אביו הקים את
העמותה למורשת נבון והוא פעיל בה מאז. "אנחנו
מנסים שהנצחת נבון תיעשה באמצעות קריאת בתי
ספר על שמו, שבהם תלמידי ישראל יוכלו ללמוד
ולצמוח מתוך מורשתו המלכדת. פחות חשוב לנו

"אין אחד שלא מתחבר לזה"

לא ראה את ההצגה בגרסתה הקודמת, לפני עשרים וחמש שנה. "לא ראיתי ולא חלמתי שזה יהיה כל כך מרגש ומוצלח", הוא אומר. "רק מי שרואה את 'בוסתן ספרדי' מבין כמה חיבור יש לזה למי שחי בארץ הזאת.

"אני אומר תמיד שבכל מחזור דם של יהודי שחי כאן זורם דם של 'בוסתן ספרדי'. החיבור לבית אבא, החיבור לזיכרונות מהשכונה, החיבור לטעמים, לריחות, לשכנים, הכול יש בהצגה הזו. היא לא סתם מצליחה".

ועם ההצלחה של "בוסתן ספרדי" אי אפשר להתווכח. מדובר בהצגה שרצה הכי הרבה פעמים בתולדות התיאטרון הישראלי, עם יותר מ-3,500 הצגות. המחזמר שנכתב על ידי נבון על שכונת ילדותו, מעביר סיפור על ההיסטוריה של ירושלים ושל הלאדינו. הוא עוקב אחרי מעלליה של שכונה אחת בירושלים בשנות השלושים של המאה העשרים באמצעות סיפורים ושירים. הגרסה החדשה, בכיכובם של מוסרי, חני נחמיאס ורוני דלומי (שנכנסו לנעליהם של יעקב כהן, רובי פורת שובל וגלית גיא, בהתאמה), היא בבימויו של צדי צרפתי, שביים גם את הגרסה הקודמת. "אני שמח שגם הגרסה הזו מצליחה", אומר מוסרי. "אנחנו חורשים את הארץ, לאורכה ולרוחבה. בסוף כל הצגה, לא משנה איפה,

בימים אלה רכש ארגון יד לבנים כמה הצגות של "בוסתן ספרדי" עבור ההורים השכולים. השחקן טל מוסרי, שמגלם את התפקיד הראשי במחזמר האלמותי מאת יצחק נבון, מסביר את הצלחתה של ההפקה, גם בגרסתה החדשה: "בכל מחזור דם של יהודי שחי כאן זורם דם של 'בוסתן ספרדי'".

את ההצגה הראשונה של "בוסתן ספרדי" בגרסתה החדשה, טל מוסרי, מי שמשחק בה את התפקיד הראשי של המספר מושון, לא שוכח. זה היה לפני שנה בדיוק, באפריל 2021. "בוסתן ספרדי" הייתה בעצם ההצגה שפתחה את שערי התיאטרון הישראלי אחרי מגפת הקורונה", מספר מוסרי. "שנה שלמה לא פגשנו באמת את הקהל. התיאטרון היה סגור ומושבת וכולנו היינו בבית. בעיקר התגעגענו למפגש עם הקהל. אני לא אשכח את הרגע שבו אנחנו עולים על הבמה, המסך עולה ואנחנו פוגשים את הקהל. זה היה רגע ענק. ראיתי בקהל אנשים מתרגשים, עם דמעות בעיניים. זה היה רגע כל כך חגיגי. הם שרו איתנו את השירים. תמיד המפגש עם הקהל בתיאטרון מרגש, אבל באותו ערב האולם ממש רעד. הרגשתי בתוך חלום".

רק שלושה שבועות קודם צלצל הטלפון של מוסרי. על הקו היה נעם סמל, מנכ"ל התיאטרון הלאומי, הבימה. "נעם אמר לי שיש לו שתי בשורות טובות", אומר מוסרי. "ראשונה, הוא אמר לי, 'התיאטרון חוזר, חוזרים לבמות'. והבשורה השנייה, 'לוהקת לתפקיד ראשי בהצגה 'בוסתן ספרדי' בגרסה החדשה שלה'".

מה הרגשתי?

"מצד אחד מאוד מאוד שמחתי, שנה שלמה ישבנו בפיג'מה, ופתאום אומרים לנו שמעלים את 'בוסתן ספרדי'. אני הולך לשחק תפקיד ראשי בהצגה שהולכת לפתוח את התיאטרון הלאומי אחרי שנה שהוא היה סגור. מצד שני גם קצת נלחצתי. כי זה אומר להיכנס לנעליים גדולות!!"

זיכרונות מהשכונה

מוסרי עוד לא נולד כשהנשיא החמישי של מדינת ישראל כתב את "בוסתן ספרדי". הוא גם מעולם

"אנחנו חורשים את הארץ לאורכה ולרוחבה. בסוף כל הצגה, לא משנה איפה, הקהל קם, פוגש אותנו בכניסת האמנים, ואומר תודה גדולה. אני מרגיש שזכינו"

הקהל קם, פוגש אותנו בכניסת האמנים, ואומר תודה גדולה. אני מרגיש שזכינו."

לדבר לאדינו בשלושה שבועות

על צדי צרפתי אומר מוסרי ש"הוא הבמאי שבעצם הביא את 'בוסתן ספרדי' לקהל. הוא ביים את ההצגה בכישרון רב. חגגנו לו יום הולדת שמונים כש'בוסתן ספרדי' חזר לבמות. 'בוסתן ספרדי' זה חלק מחייו של צדי. ההצגה כל כך חשובה לו ומרגשת אותו. בעבודה אינטנסיבית של שלושה שבועות הוא הביא אותנו גם ללמוד לדבר בלאדינו, גם לרקוד, גם לשיר. 'צדי הוא במאי שדורש הרבה, והוא הכניס אותנו לעולם הזה ולדמות', ממשיך מוסרי. "הוא מחובר מאוד לדמויות, לניגון ולסיפור של 'בוסתן ספרדי'. הוא תמיד איתנו על הבמה, גם כשהוא לא באולם". בניגוד לחני נחמיאס, שבאה מרקע יווני ודיברה לאדינו בבית, למוסרי אין שום קשר ללאדינו. "אני מכיר את השירים, 'אדון הסליחות', 'צור משלו', אבל

לא היה לי שום קשר ללאדינו", הוא אומר. "אני יכול להגיד שאבא שלי היה בהצגה והוא מאוד התרגש לשמוע אותי שר את השירים ומספר. אין אחד שלא מתחבר לזה".

כבר לפני עשרים חמש שנה, עוד לפני הגרסה השנייה של "בוסתן ספרדי", חששו שאולי ההצגה לא תצליח, שהקהל הצעיר לא יאהב אותה. זה כמובן התברר כלא נכון. לא היה חשש כזה הפעם? "זו אחת הסיבות לחדש את ההצגה ולהביא קאסט צעיר יותר, וזו אחת התגובות שאנחנו מקבלים, שזה מדביק גם צעירים שלא מכירים את סיפור השכונה בירושלים. השירים נשמעים להם מוכרים, הם לא יודעים מאיפה. כל הקאסט מאוד צעיר, חדש, אנרגיה חדשה, צעירה, וזה ישר מחבר".

מי הקהל שמגיע?

"כולם. אנחנו לא רואים רק קהל מבוגר. אחת ההצלחות היא שבאים לראות את טל מוסרי, באים לראות את רוני דלומי, ועל הדרך מתרגשים מ'בוסתן ספרדי' ומתחברים. תפקיד התיאטרון להביא קהל צעיר. יש חיבור של דורות. אנחנו רואים אנשים מבוגרים, סבא וסבתא, באים עם הנכדים, הורים עם הילדים שלהם, משפחות שלמות".

יש חשש שהקורונה שוב תשפיע עליכם?

"אני לא מדבר על קורונה. אצלי אין קורונה..."

הפכנו למשפחה אחת

יש תחושת החמצה, שיצחק נבון ז"ל, מחבר "בוסתן ספרדי", לא רואה אותך בהצגה?

"לגמרי, לגמרי. כשחזרנו להופיע, ארז (בנו של יצחק נבון ז"ל - ח"ק) עלה לבמה, בא מאחורי הקלעים, חיבק אותי ואמר לי, 'אבא שלי היה גאה בך ובהצגה הזו'. היה לו חשוב לשמור גם על הלב של ההצגה והנשמה הכל כך מיוחדת של 'בוסתן ספרדי'. זה מאוד ריגש אותי.

"אני עוד הייתי ילד ונבון היה שר חינוך ואחר כך גם נשיא", אומר מוסרי. "הלוואי שהייתי זוכה לפגוש אותו, לראות אותו כשהוא רואה את ההצגה ולקבל את הרשמים שלו. אבל משפחת נבון, שלא הכרתי קודם, הפכה למשפחה שלי. הפכנו ממש למשפחה אחת. ארז וכולם נכנסו לנו ללב. אנחנו נפגשים והם באים להצגה, ומעבר לזה אנחנו נפגשים בכל הזדמנות. כולנו יחד באותו בוסתן ספרדי". ■

היש עוד פלמ"חניק כמו דודו

סיור מזמר באזור מצודת כ"ח שבגליל העליון עם המדריך עפר גביש

צילום: רועי גרדי

שמתאים גם למשפחות וטיול שיש בו "היסטוריה, עתיקות, כרמים ויין". אפשר לעבור את המסלול כולו, ואפשר לבחור לטייל רק בחלק ממנו.

סיפור דרך

כדי להגיע אל תחילת המסלול יש לכתוב בווייז "צומת כ"ח". זהו המפגש בין כביש 90 לכביש 899. מקום עצירה מצוין למי שצריכים למלא דלק ולחלץ עצמות. אם אתם מטיילים בלי מדריך ובכל זאת רוצים לשיר, אפשר להיכנס לאתרים שונים ש"קושרים" שירים לאתרי טיול (בהם האתר של עפר: www.gavisho.com) ולמצוא את השירים המתאימים לדרך ולמקומות השונים שבהם נבקר: "מלכות החרמון", "פרחים בקנה", "הרעות", "שיר הנודד" (היי, ציוניוני הדרך), "רבותיי, ההיסטוריה חוזרת" ועוד. נחזור לרכב, נפנה מערבה וניסע כארבעה קילומטר לכיוון תל קדש, או כפי שהוא מכונה "קדש".

בעוד כמה שבועות נציין שבעים וארבע שנים לתקומת מדינת ישראל. הסמיכות ליום הזיכרון ואירועי יום העצמאות היא סיבה טובה לצאת לטיול באזור מצודת כ"ח (מצודת ישע או נבי יושע) בגליל העליון, שכיבושה נחשב לניצחון הראשון של מדינת ישראל הצעירה, לבקר במוזיאון "הרעות" וגם במושב רמות נפתלי, אחד משני היישובים היהודיים היחידים שהוקמו באזור לפני מלחמת העצמאות (השני היה משגב עם), לשיר שירים הקשורים בתקופה ובמקום וליהנות מתצפית אל אגמון החולה.

המדריך שלנו הוא עפר גביש, בן קיבוץ יפתח, חוקר זמר עברי, מרצה בתחומי היסטוריה של מדינת ישראל ומגיש תוכניות סיפורי שיר ברדיו. עפר, בעבר נווט קרב בחיל האוויר, הוא ממפתחי "הטיול המזמר", טיול שהקו המקשר שלו הוא השירים או כזה שבו השירים הם הנושא. הוא מדריך טיולים מזמרים בארץ ובאירופה. עפר מבטיח לנו מסלול

תל קדש

אתר ארכיאולוגי וגן לאומי. נחשב לגדול ולחשוב בתילי הגליל העליון. במקום יש שרידי מקדש רומי, סרקופגים ומאוזוליאום. קדש הייתה עיר בנחלת שבט נפתלי ושימשה עיר מקלט לרוצחים בשגגה. לפי

סלול) לתצפית אל עבר עמק החולה. התצפית נקראת על שם טובה הינדה. האתר הוא חלק משביל ישראל. מקום מושלם לקפה.

רמות נפתלי - 4 יקבי בוטיק במושב אחד

עמק קדש נחשב לאחד האזורים הטובים בארץ לגידול ענבים עוד בימים עברו. היום יש ברמות נפתלי כמה מגדלי כרמים שמגדלים ענבים ליינ, ארבעה יקבים שונים, וכולם חברים טובים שאפילו ממליצים אחד על השני.

אנחנו היינו ביקב נעמן (אתם מוזמנים לבקר בו, או בכל אחד משלושת היקבים האחרים). לרמי נעמן, הבעלים (כמו גם לכל האחרים), יש מרכז מבקרים. הביקור כולל הסבר על הכרמים ועל תהליך הכנת

רמי נעמן ועפר גביש, יקב נעמן
צילום: רות גביש

מסורת מימי הביניים, כאן טמונים דבורה הנביאה וברק בן אבינעם. קברים נוספים במתחם משויכים לחבר הקיני וליעל, אשת חבר הקיני. לדעת מרבית החוקרים, אין קשר בין דבורה הנביאה וברק בן אבינעם לאתר קדש נפתלי.

הזדמנות מצוינת לחזור לסיפור התנ"כי של הניצחון על סיסרא, שר הצבא הכנעני, ולשירת דבורה.

חניון האלה ואתר הפיקניק "בצל אריאל"

ניסע שני קילומטר מזרחה אל "חניון האלה". "מדובר בחניון נפלא של עצי אלה ענקיים", מבטיח עפר, אבל מזהיר ש"אין במקום מים זורמים".

חניון האלה מציע מפגש פסגה בין סוגים שונים של אלות, בכלל זה האלה האטלנטית והאלה הארצישראלית. בחניון יש שפע של ספסלים מוצלים, ועצי האלה מספקים לא מעט פינות חמד.

מאה מטר מערבה משם נמצא "בצל אריאל", חניון שהוקם לזכר סמ"ר אריאל הרוש על ידי הוריו וחבריו ובסיוע המועצה המקומית מבואות חרמון. מקום נהדר לפיקניק.

תצפית לעמק החולה

ניסע מזרחה (נכתוב בוויז "רמות נפתלי" או "תצפית אנגמון החולה"). עשרה מטרים לפני הפנייה ליישוב נעצור ונלך הליכה רגלית קצרה (השביל

היין. יש טעימות ואפשר כמובן גם לקנות הביתה. היקב טובל בכרם ענבים נפלא.

המקום לא גדול והביקור ללא תשלום, אך כרוך בתיאום מראש.

יקב נעמן - 050-7944881

יקב רמות נפתלי, בבעלות איציק כהן -

04-6940371

יקב שלוש גפנים - 052-8456733

יקב עמרם של עמרם אזולאי ובנו אוהד -

04-6940039 (אוהד), 050-7438045 (עמרם)

מצפה איתן – משואה לתקומה

אתר הנצחה בתחומי היישוב רמות נפתלי, לזכרו של רב-סרן איתן בלחסן ז"ל, בן המקום, מפקד סיירת צנחנים שנפל בלבנון. גם כאן ניתן ליהנות

מצפה איתן צילום: באדיבות המשפחה

מהנוף המרהיב של עמק החולה. באתר יש לוחות שמספרים את מורשת הקרב של סיירת הצנחנים. במתחם מצפה איתן נשתל ייחור מעץ הערמונים שהיה לסמל בעקבות אזכוריו ביומנה של אנה פרנק. ייחורים מהעץ שגדל בחצר ביתה באמסטרדם נשתלו במקומות נוספים בעולם, מקומות שמציינים מעבר משואה לתקומה וממוות לחיים.

נבי יושע

נחזור לצומת כ"ח. בפינה הדרום-מזרחית של הצומת, מול מצודת כ"ח, מגרש כורכר גדול. מיטיבי לכת מוזמנים לעצור ולרדת כ- 300

מבט לקבר נבי יושע צילום: רפי תלם

מטר בירידה תלולה שמובילה למתחם נבי יושע. קבר נבי יושע היה מוקד עלייה לרגל במשך מאות שנים בעיקר לשיעים מדרום לבנון, שטוענים שזהו קברו של יהושע בן-נון. עם זאת בתנ"ך נכתב שיהושע בן-נון נקבר בנחלת שבט אפרים שבצפון השומרון. בסיור במתחם אפשר להתרשם מהקבר ומהחצר וליהנות גם כאן מהנוף הנהדר של עמק החולה שנשקף מהחלונות.

בסיום נחזור לרכב ונמשיך משם למצודת כ"ח (הוגים: כוח).

מצודת כ"ח

המצודה נבנתה על ידי הבריטים בשנת 1938 כמבנה טגארט הצופה על כל עמק החולה ועל הדרך לאצבע הגליל.

ב-15 באפריל 1948, עם סיום המנדט, מסרו הבריטים את המצודה לידי הערבים. בשל מיקומה האסטרטגי, בקצה בקעת קדש, על שפת המתלול של הרי נפתלי, הוחלט לכובשה. כוחות פלמ"ח מחטיבת יפתח ניהלו קרבות קשים לכיבוש המצודה ונעשו שלושה ניסיונות לכיבושה.

בניסיון הראשון, כבר בליל 15 באפריל 1948, נהרגו ארבעה לוחמי גולני.

כעבור חמישה ימים, ב-20 באפריל, ביצע הגדוד השלישי של הפלמ"ח ניסיון כיבוש נוסף. זהו הקרב המפורסם על המצודה. הכוח עלה בלילה מהעמק, הצליח לפרוץ את גדרות המצודה ולהגיע עד לקיר שלה. פריצת קיר המצודה לא צלחה, ובמקום התנהל קרב גבורה. בהתקפה נהרגו עשרים ושניים לוחמים. הם נקברו בקבר אחים למרגלות המצודה.

בסופו של דבר נכבשה המצודה ב-17 במאי, ללא קרב, אחרי שבמשך יממה הופצצה מהאוויר על ידי מטוסי ה"פרימוס". המטוסים לא פגעו במטרה, אך זרעו בהלה, והלוחמים שהגיעו אליה מצאו אותה נטושה. פגז תועה שנורה מלבנון פגע באחד מחדרי המצודה וכך נהרגו עוד שני לוחמים. אחד מהם, רב"ט אליעזר בן-נבט ז"ל, קיבל לילה קודם הודעה שנולד לו בן. במקום לנסוע הביתה, החליט בן-נבט להצטרף לחבריו ולהשתתף בקרב שממנו לא חזר. בסך הכול נפלו בקרבות על כיבוש המצודה עשרים ושמונה לוחמים, ומכאן שמה, מצודת כ"ח. בין הנופלים סגן דוד צ'רקסקי, גיבור שירו של חיים

אנו הפלמ"ח צילום: צוות מוזיאון הרעות

חפר, "דודו" ("היש עוד פלמ"חניק כמו דודו"). עפר, ששמע על כך מחיים חפר ז"ל בכבודו ובעצמו, מספר שהשיר נכתב עוד לפני שדודו נהרג. אחרי שדודו נפל בקרב, הוצמד לו השיר והפך מזוהה איתו. מבנה המצודה משמש היום כבסיס של משמר הגבול וצורתו הייתה לסמל החיל. המצודה עצמה סגורה לביקורים.

מוזיאון הרעות במצודת כ"ח

מוזיאון חדש יחסית במתחם המצודה. נפתח לפני שמונה שנים (2014). המוזיאון מציג את סיפור הקרבות לכיבוש המצודה במלחמת העצמאות ומתמקד בקרב הגבורה השני.

משפחה במוזיאון צילום: צוות מוזיאון הרעות

נבי יושע במוזיאון שבמרכזו יעמוד ערך הרעות. דקל ז"ל לא זכה לראות את המוזיאון נחנך. שם המוזיאון ניתן בעקבות שיר "הרעות", והביקור במוזיאון נפתח בצפייה בריאיון מצולם עם הסופר והמשורר חיים גורי, שמספר כי הקרב השני לכיבוש המצודה היה אחד המשפיעים עליו בכתיבת השיר. כשאתם נכנסים לאולם המרכזי, עצרו רגע, הרימו עיניים לתקרה ותוכלו לקרוא את מילות השיר הכתובות שם.

המוזיאון הוכרז אתר מורשת על ידי המועצה לשימור אתרי מורשת בישראל. הכניסה למוזיאון בתשלום. לתיאום סיור יש להירשם מראש: 04-6432810.

תם ולא נשלם. במקום יש עוד שפע של תצפיות, אתרי מורשת ומסעדות טובות, למי שמעדיף מסעדה על פיקניק בטבע.

מוזמנים לטייל ואל תשכחו גם לשיר.

למי שרוצים לטייל עם עפר: 052-5012662. ■

מוזיאון הרעות נבנה ביוזמת יהודה דקל ז"ל, שהיה חבר בהכשרת הצופים בקיבוץ דפנה, אשר 12 מחבריה ושללושה ממפקדיה נפלו בקרב השני על המצודה. הוא הכיר אישית את הנופלים, ומאז הקרב לא הרפה מהחלום להנציח את נופלי קרבות

סיור במוזיאון צילום: צוות מוזיאון הרעות

הגיבור שצעד אל האש

38 שנים חלפו מאז התנדב רב-טוראי אורן מקס בן ישי ז"ל לחלץ אנשים משריפה במלון "מוריה" על חוף ים המלח וקיבל על כך את צל"ש הרמטכ"ל. אימא שלו, עליזה, מכינה את הספגטי שהכין לחבריו ותמיד חושבת עליו. "זה זיכרון בתוך נבכי חיי, ביני לבין עצמי. אוכל של פעם, כשהוא, אורן, היה חי"

העיתוננים סיפרו למחרת על החייל הגיבור שצעד אל האש כדי להציל חיי אחרים. באסון השריפה נספתה גם אזרחית. "אותי לא עניין שום דבר", מגלה עליזה. "לא היה אכפת לי מהצל"ש. הייתי בטירוף. הוא גם קיבל איזשהו פרס אחרי שהוא נפל, בגלל מה שהוא עשה. הכול תרמנו. באו הכבאים, סיפרו לנו מה היה. לא עניין אותי. כל הזמן עלו לי תמונות של אורן עומד מול האש, מגונן על פניו."

ראית את האנשים שהוא הצליח לפנות?

"לא ראיתי ולא שמעתי מאף אחד. לפני כמה שנים, במקרה, מישחי באה לגור לידנו וסיפרה לי שהיא עבדה במלון. היא אמרה לי שהם היו במרתף למטה, ושמעו על החייל שניסה להוציא את אלה שהיו בחדרים. אמרתי, 'וואו, לפחות יש אחת שיכולה לספר את הסיפור'."

עליזה בן ישי עם הדיוקן של אורן ז"ל

"הייתי חרדה לו"

אורן בן ישי נולד וגדל בדימונה. בנם הצעיר של יעקב ז"ל ועליזה. יש לו עוד שתי אחיות גדולות ממנו. עליזה מספרת שהיה ילד יפה תואר, שאהב ציפורים וטבע ואהב לטייל. "אני מאוד אוהבת לטייל והוא מאוד חסר לי", היא אומרת. "כל הזמן אני

רב-טוראי אורן מקס בן ישי אהב ספגטי. "הבית היה תמיד מלא חברים והוא היה מכין להם את הספגטי שלו", מספרת עליזה, אימא שלו. מאז שנפל, לפני 38 שנים, עליזה מכינה את הספגטי בעצמה ותמיד חושבת על אורן. "זה זיכרון בתוך נבכי חיי", היא אומרת. "ביני לבין עצמי. ספגטי של אורן, אוכל של פעם, כשהוא, אורן, היה חי."

אורן נפל בפברואר '84, כאשר התנדב לחלץ אנשים מלהבות בשריפה שפרצה במלון "מוריה" על חוף ים המלח. הוא היה בן שמונה-

עשרה וחודשיים בסך הכול. על המעשה שעשה קיבל את צל"ש הרמטכ"ל. בשעות הצהריים, בדרכו ליחידה שלו אחרי חופשה, עבר האוטובוס שבו נסע ליד מלון "מוריה". אורן ראה אש מיתמרת מהמלון. כוחות ההצלה עדיין לא הגיעו למקום. הוא ירד מהאוטובוס והתנדב להציל את הלכודים. אורן עלה דרך מדרגות החירום לקומה החמישית שהייתה אפופה בלהבות, ללא כל ציוד מגן, בניסיון לפנות אנשים שנלכדו באש. כשבירד זרנוק מים, כך על פי הצל"ש, הצליח אורן לפנות מספר אנשים עד שנפגע בעצמו מהחום והעשן ונחנק למוות. במעשיו, נקבע, גילה אורן התנהגות למופת, אומץ לב, דבקות במטרה וחירוף נפש. כותרות

מדמינת אותו איתי, על ידי, אני חושבת 'כמה שהוא היה נהנה'."

הוא אהב את הים. כנער למד בפנימייה הצבאית "מבואות ים", ליד מכמורת. בחודשים האחרונים עליזה משתתפת בקבוצת תמיכה בלב ים להורים ואחים שכולים מטעם ארגון יד לבנים. אחת לשבועיים היא יוצאת להפלגה מהמרינה בהרצליה שכוללת התנסות בימאות בסיסית ושיחות בהדרכת מטפל.

"אני ממלאה את הרצונות של אורן", היא מגלה. "אני, באופן אישי, פחדתי מאוד מהים. אבל אני יודעת שאורן מאוד אוהב ים, אז אני עושה את זה בשבילו". זמן קצר לפני האסון התגייס אורן לצה"ל, לחיל התותחנים. הוא סיים את הטירונות והיה בדרכו ליחידה שלו בבקעה. בדיוק היה אמור להתחיל קורס. "אני הייתי

חרדה לו", עליזה מספרת. "הוא היה עומד במרפסת, חסון, תמיר, ואני הייתי מתבוננת בו. 'אולי פעם אני לא אראה אותו יותר'. אני לא יודעת למה הייתי חושבת מחשבות כאלה. אבל הייתה לי הרגשה, אני לא יודעת להסביר את זה, שמשהו יקרה לו".

"החיים התהפכו בן רגע"

ביום האסון, זה היה יום ראשון, עליזה יצאה מהבית לפניו. "הייתה לי השתלמות", היא משחזרת. "בשעה אחת-עשרה בדיוק הייתה לי צמרמורת בכל הגוף. לא הבנתי מה קרה. בדיעבד, זו הייתה השעה שבה קבעו את מותו".

בארבע אחר הצהריים, כבר בבית, האזינה למהדורת החדשות ברדיו. "שמעתי שחיייל נספה ועוד עובדת במלון נספתה בשריפה שהייתה בים המלח", עליזה נזכרת. "הודעזתי. אמרתי, 'אוי ואבוי, זה נורא'. אבל דווקא אז לא דאגתי. לרגע לא חשבתי שזה הבן שלי". מסביב, בשכונה שלהם בדימונה, החברים של אורן כבר ידעו על האסון. הזיהוי לא היה ודאי, אבל השמועה כבר רצה. רק בבית משפחת בן ישי לא ידעו דבר. "בשמונה בערב אחד החברים של אורן התקשר וביקש לדבר עם הבת שלי. הוא רצה לדעת ממנה אם לאורן קראו גם מקס", משחזרת עליזה. "היא אמרה לו שכן. אחר כך הוא התקשר

שוב. אמר לה, 'אל תגידי כלום להורים, בואי אליי, אני רוצה לפגוש אותך'.

"היא סיפרה לי. אמרתי לה, 'אני באה איתך'. כשהוא ראה את שתינו, הוא אמר לנו, 'הייתה שריפה במלון מוריה'. אמרתי לו, 'כן, אני יודעת, שמעתי בחדשות'. הוא אמר לי, 'אורן היה במקרה שם, הוא פצוע קשה'."

התקשרו לבן אחותה של עליזה, שנסע מיד לבית החולים בירושלים, לנסות למצוא את אורן.

במקביל ארגנה עליזה בגדים של אורן, להביא לו לבית החולים. "כל הזמן הזה אני כולי רועדת, כאילו אני מחוברת לחשמל", היא מספרת. "אבל הייתה לי תקווה. לקחתי לו בגדים. אמרתי, 'אני חייבת להיות חזקה'."

לא יודעת למה, היא אומרת, הרכב שלהם לא התניע ושכן הסיע אותם לבית החולים. "לא יודעת איך הגעתי לבית החולים", היא אומרת, "הייתי זומבי. לא היה לי כוח לדבר אפילו. בעלי, הוא היה חזק. הוא ניגש לרופא ואמר לו, 'אל תשחקו איתי. חי או מת, אני רוצה לראות אותו'. שמו לו כיפה על הראש, אז הוא הבין שזה נגמר. אורן איננו".

ואת?

"אני התחלתי להתפלל, השתוללתי. כמו חיה פצועה. שכבתי, נפלתי, קמתי, דפקתי את הראש בקירות, עד שהתמוטטתי".

היא הייתה בסך הכול בת 41 כשקרה האסון, אם שכולה צעירה. "החיים התהפכו בן רגע", היא אומרת. "הכול נהיה שחור משחור, הכול נהיה תפל, הכול נהיה לא שווה כלום. אמרתי, 'או שאת קמה, או שאת משותקת'. ולא רציתי ונלחמתי עם עצמי. אמרתי, 'אני חייבת להרים ראש ולבחור בחיים'."

"משתדלת להיות עסוקה"

"החברים של אורן היו באים בהתחלה. לא יכולתי לראות אותם בלעדיו. לא יכולתי לקבל את זה. הייתי מתחילה לצרוח ולבכות. אז הם הפסיקו לבוא. יש אחד ויחיד, שאיתי בקשר קבוע. יש בינינו ממש טלפתי. היום הוא כבר סבא. השאר, כולם התפזרו

"הרודס". בחצר המלון יש גלעד לזכרו של אורן ז"ל. הרבה ממבקרי המלון קוראים על החייל הצעיר שבחר לרדת מהאוטובוס ולנסות להציל חיי אדם, וכותבים לזכרו של אורן. "בהתחלה היה לי מאוד קשה לעבור משם", מודה עליזה. "היום אני כן נוסעת. אני משתדלת להיות כל הזמן עסוקה, לעשות, לתרום. לחיות. גם בשביל אורן. תודה לאל, אני חושבת שאני עומדת בזה יפה".

למה את מתגעגעת?

"אני מתגעגעת אליו. לקול שלו, לחיוך. הוא התלבש תמיד כל כך יפה, והיה תמיר וגבוה וחסון. והכול נעלם". ■

אחרי האסון. נשארו כמה שעדיין גרים בדימונה והם באים ביום הזיכרון".

אביו של אורן, יעקב ז"ל, נפטר לפני עשרים שנה. עליזה אומר שהוא "מת מרוב צער". יש לה שישה נכדים וכבר שישה נינים. "אורן עוד הספיק להחזיק את הנכד הבכור שלנו על הידיים. הוא היה בן חודש כשהוא נהרג", היא מספרת. "שניים מהנכדים נקראים על שמו, אדיר-אורן והנכד השני, היה לנו קשה מאוד לקרוא לו 'אורן', אז הפכנו את האותיות ל'נאור'. כשהוא גדל, הוא שמע את הסיפור של אורן ז"ל, והחליט שיקראו לו אורן, לא נאור".

במקום מלון "מוריה" קם היום בים המלח מלון

מתכון לספגטי אדום כמו פעם של רב-טוראי אורן מקס בן ישי

הוראות הכנה:

בסיר רחב מחממים את השמן. מוסיפים את השום ומטגנים. נזהרים שלא יישרף (אפשר לטגן גם בצל). מוסיפים תבלינים ורסק עגבניות. יוצקים מעל את העגבניות והמים. מוסיפים מלח ופלפל ומערבבים. מביאים לרתיחה. ממשיכים לבשל על אש קטנה כרבע שעה. בסיר אחר מבשלים את הספגטי לפי הוראות היצרן. מסננים ומעבירים לסיר עם הרוטב. מבשלים יחד כ-5 דקות. מערבבים ומגישים.

מצרכים:

חבילת ספגטי אורן
2-3 שיני שום
שמן לטיגון
1 כוס מים
קופסה קטנה של רסק עגבניות
3-4 עגבניות גדולות מגוררות (אפשר גם להשתמש בעגבניות מרוסקות מקופסה)
3 כפות פפריקה מתוקה
1 כף פפריקה חריפה (מי שרוצה)
מלח ופלפל לפי הטעם
מעט סוכר

אנחנו מזמינים אתכם לספר לנו על האוכל או התבשיל שהילד או הילדה שלכם כל כך אהבו, לבשל ולהתגעגע.

הורים, אחיות, אחים, סבים וסבתות המעוניינים לקחת חלק במדור מוזמנים לפנות לטלי, בטלפון 03-5629351 או באמצעות הדוא"ל: office@yadlabanim.org.il

אפשר להפסיק
להתלבט...

אחוזת נווה חוף בראשון לציון.
קרוב לים.. עם מגוון פעילויות..אוכלוסיה איכותית

5 מסלולים ייחודיים - אחד מהם בטוח יתאים לכם...

- נסיון של יותר מ-20 שנה ■ בריכה וחדר כושר
- אודיטוריום, חוגים, מסעדה ומינימרקט מתחת
- לבית ■ מרפסות שמש, נוף לים (בחלקמן הדירות)
- מגוון דגמי דירות ■ מחלקה סיעודית במקום

דברו איתנו ונקבע...
03-9536108

המגילה 30, ראשון לציון מערב ■ 1-800-660-800 ■ www.nevehof.co.il

אחוזת נווה חוף
דיור מוגן איכותי
- מבית חממי עזרא -

השחר העולה מברך אתכם בחג פסח שמח!

INBAR MERHAV © HAVAS

גם ישראלי, גם טעים.

